

Foto: Pbilfoto

Nogle universitetsledelser vil lukke dørene – andre vil åbne dem. Det afklares i vedtægterne i det kommende år

Åbne eller lukkede bestyrelsesmøder? Det er blevet det store spørgsmål efter at videnskabsminister Sander først havde forsikret Folketingets Videnskabsudvalget om, at de nye bestyrelser på universiteterne skulle holde åbne møder a la byrådsmøder. Så meldte det såkaldte Nørby-udvalg ud med en anbefaling af lukkede møder. Og senest meldte så den nye (eksterne) formand for Syddansk Universitets bestyrelse **Johannes Due** ud med, at han ville lukke møderne, fordi åbne møder ville svække bestyrelsens handlekraft. Men andre bestyrelsesformænd er ikke enige:

”Som udgangspunkt bør bestyrelsesmøderne være åbne som fx byrådsmøder. Det skal være undtagelsen når nogle punkter – personalesager, særlige budgetdiskussioner m.m. – ikke skal drøftes for åbne døre”, siger den nye formand for Aalborg Universitets bestyrelse, **Sven Caspersen** – der i øvrigt er tidligere rektor på stedet.

Han mener, at det er vigtigt for *virksomhedskulturen* med så stor åbenhed og information som muligt. Det indebærer, at bestyrelsens dagsordener og det fremlagte beslutningsgrundlag skal være offentligt kendt, ikke bare efter bestyrelsens møder, men også før. Der skal offentliggøres ”begrundede beslutningsreferater” af bestyrelsens møder, og hvis enkelte medlemmer ønsker deres synspunkter ført til referat skal dette gøres, ligesom de enkelte bestyrelsesmedlemmer har deres ytringsfrihed til at udtrykke deres synspunkter udenfor bestyrelseslokalet.

Ikke feje interesse modsætninger ind under gultæppet

Caspersen går ind for, at uenighed skal komme åbent frem til diskussion. Det betyder ideelt set, at dørene ikke skal lukkes i budget- og strategi- diskussioner, som risikerer at lande ud i interessekampe mellem Aalborgs stærke tek-nat.-område på den ene side og så samfundsvidenskab og humaniora på den anden:

”Jeg tror ikke meget på, at du kan køre universitetspolitik ved at feje interesse modsætninger ind under gultæppet eller ved at prioritere bag lukkede

døre. Ethvert universitet har en forpligtelse til at debattere åbent og dernæst fastlægge sine prioriteringer, så alle er klar over præmisserne. Det giver den største opbakning på alle niveauer”.

De to bestyrelsesformænd, Due og Caspersens uenighed har en parallel uenighed i Rektorkollegiet. Om det fortæller FORSKERforums kilder, at DTUs rektor Pallesen hidtil har været den største fortalere for lukkede bestyrelsesmøder og procedurer. Men de lukkede døre bakkedes efter Nørby-rapporten også op af KU-rector Linda Nielsen.

Derimod har Aalborg og RUC hidtil været fortalere for åbenhed.

Folketinget: Frit valg mellem åbenhed og lukkethed

I Folketinget ser det ud til, at politikerne bag universitetsreformen – Regeringen og Socialdemokratiet - giver universiteternes bestyrelser frit valg, hvad angår åbne eller lukkede døre. Det bliver i det hele taget op til bestyrelsen, hvordan åbenheden skal fastlægges i vedtægterne. Det bliver således et politisk spørgsmål i hver bestyrelse, hvilken linie der lægges.

Lektor **Hanne Foss Hansen** forsker i universiteternes struktur og organisation:

”Det vigtigste er måske slet ikke, om bestyrelsesmøderne er åbne eller lukkede – selv om det selvfølgelig er et signal om den åbenhed, som man vil køre. Det vigtige for universitetskulturen er, at der er åbenhed om alle beslutningsforløb og at der er en høj grad af information om, hvad der sker – også før beslutningerne tages”

Omfanget af åbenhed kommer i den kommende tid til diskussion på de enkelte universiteter, der skal have fastlagt vedtægter. I Aalborg udsender bestyrelsen således sit forslag til høring inden for de nærmeste måneder, så vedtægten kan færdiggøres inden sommer.

Top-500 ranking utroværdig 3
Som at sammenregne kylling og desmerdyr og dividere med to

Politik i forskningsstatistikken 6
Forskellige opgørelsesmetoder giver forvirring. Og så har Finansministeriet taget magten over centrale forsknings-tal

DTU: Hemmeligt 8
- hvor tilfredse de ansatte er med ledelsen. Resultaterne fra ”tilfredshedsundersøgelse” er nemlig kun kendt af ledelsen

Uforsonlig fejde i Odense 9
Beskyldninger, sagsanlæg og ufrivillige forflytninger lyder som en farce. Men det indgår i konfrontationen mellem kendt økonomiprofessor og SDUs ledelse.

Adjunkt fik en lang næse 10
- da han ikke blev oprykket i ’sit lektorat’. Urimeligt at man skal søge sin egen stilling, siger UNG KARRIERE

Stress: Planlæg 11
- eller lad være med at få børn

Naturvidenskab i knibe 12
Det er et kæmpeproblem, at tek-nat-områderne ikke har tilstrækkelig appeal, mener geolog, der har problemet inde på livet. INTERVIEW

Politik i mobilforskning 14
Det passede Videnskabsministeren, da Aalborg Universitet frikendte mobil-master. Men vi er ikke i lommen på nogen, forsikrer Aalborg-ingeniørerne

TEMA: Studiegebyrer 17-18
Der indføres nu årlige studiegebyrer på ca. 33.000 kroner i England. Og hvis de danske politikere ikke vil betale mere til uddannelserne, så har vi også gebyrer i Danmark om 3-5 år, spår de-kan på et presset studium

Se side 4-5...

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAFs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
(ansv.hav. for dette nummer)
Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM3
Lektor Lars Kamp Nielsen,
Farmaceutforeningen
Otto Meyer, Dyrlægeforeningen
Anders Correll, Jordbrugsak.

Journalist Nynne Bjerre Christensen
Red. sekr. Jørgen Øllgaard
(Joe@magister.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum

Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 10 gange om året.
Bladet udkommer den første uge
i hver måned.

Næste deadline:

18. marts 2004

www.forskeren.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C
Tlf. 38 15 66 00

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
Tlf. 33 95 97 00

Dansk Farmaceut Forening
Rygaards Allé 1
2900 Hellerup
Tlf. 39 46 36 00

Jordbrugsakademikernes Forbund
Frederiksberg Allé 3, 2. sal
1621 Kbh. V
Tlf. 33 21 28 00

Dyrlægeforeningen
Rosenlunds Allé 8
2720 Vanløse
Tlf. 38 71 08 88

Oplag: 9.000

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

Tryk:
Datagraf

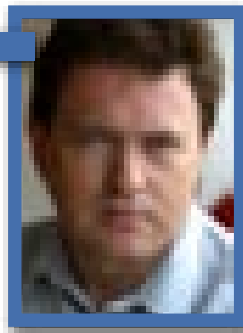

Foto: Søren Hartvig

(hvor ikke andre er anført).

LEDER

Af lektor **MOGENS OVE MADSEN**,
fmd. f. DJØFs UFO

En lektorløn der svarer til kontorchefens

I årtier har det lydt, at den offentlige sektor ikke skal være lønførende. Ikke mindst i de år, hvor der fra politisk side blev arbejdet hårdt med at ændre på den nationale lønkonkurrenceevne. Det er klart, at der kan anlægges et snævert perspektiv, hvor lønnen udelukkende betragtes som en omkostning og medarbejderne til gengæld må betragte selve arbejdet, som det, der bærer lønnen i sig selv!

Løn kan også betragtes som et redskab, der kan bruges for at tiltrække god arbejdskraft. Her kunne den statslige lønpolitik måske trænge til at blive trimmet. På i hvert fald nogle områder kan staten have behov for at sikre sig, at det er den ypperste arbejdskraft, der tiltrækkes.

Oftest høres de lange, bange sange om, hvorledes vi skal gebærde os i det såkaldte "videnssamfund". Og der sættes i denne forbindelse meget fokus på, hvilken aktiv rolle universiteterne skal spille. Ikke nok med at den nye universitetslov fremhæver undervisning og forskning til det højeste internationale niveau – nej der skal også formidles og samarbejdes med det omgivende samfund.

På trods heraf har vi kunnet konstatere, at de universitets- og forskningsansatte siden 70'erne er faldet ned igennem lønstrukturen – tilmed inden for den offentlige sektor. Professorlønnen svarer ikke længere til en departementschef-lønnen, og lektorlønnen svarer ikke længere til kontorchefflønnen.

I øjeblikket er en række repræsentanter for universitets- og forskningsansatte på *lønrrejse* sammen med Personalestyrelsen. Hensigten er at få mere fornemmelse af, **hvordan ny løn fungerer** rundt omkring i systemet. Der kan endnu ikke drages håndfaste konklusioner, men indtrykket er klart, at der er meget forskel på, hvorledes ny løn forvaltes. Ny løn har ikke meget succes på områder, hvor der ikke er mange ressourcer dvs. alternative muligheder for at sikre indtægter til en institution. På disse steder - og for så vidt også på andre mere velbeslåede steder - består mulighederne for at nå departementschef- eller kontorchefflønnen lokalt i at fyre en række af de ansatte og bruge de overskydende midler til løn.

Heller ikke i denne sammenhæng kan man komme uden om Storm P's billede af hunden, der må spise af sin egen hale. Eller på vores eget område: Hvis lønnen skal bringes op på tidligere tiders mere anstændige niveau, **kommer vi selv til at betale med et dårligere arbejdsmiljø**, dvs. forringede vilkår for de studerende og mindre tid til forskning. Det er og bliver den indre logik i Ny Løn. Det er en ganske vanskelig situation, hvis man som ansat i forvejen har disponeret det meste af sin fritid til sit arbejdsliv!

Heller ikke spillet om de nye stillinger med ansatte ledere ser ud til at udløse ekstra midler. Prisen for at sikre de nye ledere en anstændig løn er eksempelvis mere undervisning. Vi fik fjernet den kollegiale indflydelse og må oven i købet **bidrage til sammenskudsgildet** til lønnen til de ansatte ledere. Hvilket vist nok er det modsatte af at få både i pose og sæk.

Videnskabsministeriet har følt sig kaldet til at indbyde til en drøftelse af revision af den 4 år gamle stillingsstruktur. Vi møder selvfølgelig op – fordi vi har gode ideer til forenkling af den nuværende stillingsstruktur, og især fordi der er behov for at få gjort klart, hvad der vil være en **attraktiv karrierevej** for de universitetsansatte. Der går fortsat alt for lang tid, inden de unge, der går forskervejen, har udsigt til en fast stilling, så vi ser frem til at få forkortet karrierevejene.

Men ikke nok med det. Inden ph.d'erne, de videnskabelige medarbejdere, kandidatstipendiaterne, postdoc'erne eller adjunkterne har udsigt til fast ansættelse, forstår man, hvis de lader sig friste af langt mere attraktive løn- og arbejdsmæssige alternativer på det private arbejdsmarked uden for universiteterne.

Det kan de kommende overenskomstforhandlinger ændre på, sådan at der sikres en højere lønindplacering af de ansatte – universiteterne må gerne være lønførende på forskermarkedet! Og pengene skal vel at mærke ikke komme fra, at vi spiser af vores egen hale, men som ekstra midler, fordi Regeringens realiserer den megen snak om Danmark som "videnssamfund".

Top-500-ranking utroværdig

Rankingen slog igennem i medierne, men er enormt problematisk: Som at sammenregne kyllinger med desmerdyr og dele med to, siger DTU-evalueringsforsker

I begyndelsen af februar kunne man læse, at KU var det 65. bedste universitet i verden. Ringere i Norden end Karolinska Institutet, Uppsala Universitet og Universitetet i Oslo, men svagt bedre end universiteterne i Helsinki og Lund. De andre danske universiteter lå et sted mellem plads 151 og 300.

Ranglisten over verdens 500 bedste universiteter, som forskere på Shanghai University angiveligt har brugt to år på at udarbejde, viste også, at 15 ud af verdens 20 bedste universiteter er amerikanske. Kun Oxford og Cambridge bryder den amerikanske dominans i top-ti. Undersøgelsens hjemmeside blev straks et hit og over hele verden blev den kinesiske liste brugt og studeret. Også i Danmark blev den umiddelbart taget for gode varer.

Men kan man overhovedet lave den slags opgørelser? Giver det mening at sammenligne forskellige forskningstraditioner og forskellige definitioner af, hvad en forsker er? Der er store udsving og forskellige traditioner – ikke bare fra fag til fag, men også mellem nationerne.

Papers, ikke citationer

Annette Winkel Schwarz, direktør for Danmarks Tekniske Videncenter på DTU, beskæftiger sig med at finde troværdige metoder til at evaluere universiteter. Hun har set de kinesiske undersøgelsesparametre efter i sømmene, og hun er ikke imponeret. Hovedproblemet er, at slutresultaterne bliver beregnet som et gennemsnit af helt forskellige usammenlignelige faktorer.

En af de fem anvendte indikatorer - *performance per forsker* - er for eksempel stort set uanvendelig, fordi man kun har haft tal for USA og Kina. For de øvrige lande har man bare beregnet et tal, baseret på de øvrige fire indikatorer, der blandt andet omfatter antal nobelpristagere og antallet af artikler i prestige-tidskrifter.

”Det er som at sammenregne kyllinger med desmerdyr og dele med to,” siger hun. I andre tilfælde har kineserne valgt nogle parametre, der i bedste fald er upræcise. ”Eksempelvis er det sådan, at de slet ikke kigger på, hvor ofte andre forskere anvender ens resultater, altså citationer. De tæller kun antallet af papers. Og skandinaviske forskere bliver typisk citeret meget. Kvaliteten af den skandinaviske medicinske og teknisk/naturvidenskabelige forskning er meget høj og læses meget. Hvis man havde taget den parameter med, så de skandinaviske universiteter nok stået noget højere,” siger Annette Winkel Schwarz.

Førsteforfatter efter alfabet eller tilfældigheder

Hun kritiserer også, at Shanghai University lægger meget vægt på en artikels førsteforfatter. For den først nævnte forfatter er ikke nødvendigvis den mest betydningsfulde forsker.

”Nogle angiver det i alfabetisk orden, andre tager for eksempel vejlederen i en forskergruppe først. Nogle gange er det den vigtigste forfatter, der står først, men i langt de fleste sammenhænge er det helt arbitrært. Og det er i hvert fald ikke en metode, der kan bruges, når man går på tværs af forskningsfelter og nationer,” mener hun.

Ranglister over universiteter har i flere år været drønpopulære i England, og tendensen er ved at sprede sig. Også i den nye danske universitetslov er der et krav om konstant kvalitetsudvikling og evaluering. Kampen om midler og de studerende bliver hårdere og hårdere og i visse lande er det fuldstændig afgørende, at universiteterne klarer sig godt i evalueringerne og havner øverst på listen.

”Man ved notorisk, at der er universiteter i England, der køber stjerneforskere i den periode, hvor evalueringen foregår. Man får et navn, en bunke citationer og artikler, men kun i en periode og det er jo absurd,” siger hun, der mener, at der er god grund til skepsis.

Ranking giver store overskrifter

”Hver gang sådan en undersøgelse bliver offentliggjort får det store overskrifter og mange hopper på limpinden. Både politikere og folk fra universitetsverdenen forholder sig til resultaterne, som om det var sandheden. Grunden til, at folk kommenterer undersøgelsen med bind for øjnene er, at man ikke kan anfægte, at de amerikanske universiteter, sammen med Oxford og Cambridge, ligger højt. Det vil de næsten altid gøre, uanset hvordan man undersøger. Men lidt længere nede i rækkerne er der nogle skævheder – for eksempel i Norden. I den kinesiske undersøgelse ligger Norge foran Danmark – men det er ikke nødvendigvis korrekt,” siger hun.

Afspejler undersøgelsen verdens tilstand bare i grove træk?

”Ikke nødvendigvis. Hvis man sammenligner forskningsområder på tværs, så ligger de medicinske altid højt, fordi der er en tradition for at man publicerer meget og citerer og referer hinanden helt vildt. Men inden for byggeforskning, for eksempel, bliver der skrevet langt færre internationale videnskabelige artikler. Det

Top 500 World Universities

Rank	Institution	Country	Overall Score	Score on Nobel	Score on HiCi
1	Harvard Univ	USA	100	100	100
2	Stanford Univ	USA	83.5	76.2	88.2
3	California Inst Tech	USA	76.3	72.9	68.0
4	Univ California - Berkeley	USA	74.0	75.0	70.0
5	Univ Cambridge	UK	73.4	91.1	58.0
6	Massachusetts Inst Tech	USA	70.6	79.4	67.0
7	Princeton Univ	USA	62.5	60.5	60.0
8	Yale Univ	USA	61.1	49.2	50.0
9	Univ Oxford	UK	59.5	53.3	50.0
10	Columbia Univ	USA	59.1	64.5	50.0
11	Univ Chicago	USA	57.0	87.1	50.0
12	Cornell Univ	USA	56.9	57.3	50.0
13	Univ California - San Francisco	USA	55.3	41.6	50.0
14	Univ California - San Diego	USA	54.4	14.2	50.0
15	Univ California - Los Angeles	USA	53.8	37.3	50.0
16	Univ Washington - Seattle	USA	50.3	34.0	50.0
17	Imperial Coll Sci Tech Med	UK	50.1	42.0	50.0
18	Univ Pennsylvania	USA	50.0	39.0	50.0
19	Tokyo Univ	Japan	49.4	10.0	50.0
20	Univ Coll London	UK	48.9	10.0	50.0
21	Univ Michigan - Ann Arbor	USA	48.8	10.0	50.0
22	Washington Univ - St. Louis	USA	47.8	10.0	50.0

betyder jo ikke, at der ikke bliver lavet god forskning, men at den oftere sker i et direkte samarbejde med industrien. Men det skal man jo vide, for at kunne gennemskue tingene”.

nbc

Resultaterne af den kinesiske undersøgelse fra Shanghai Jiao Tong University Institute kan ses på <http://ed.sjtu.edu.cn/ranking.htm>

Lukkethedskultur?

I den kommende tid fastlægger de enkelte universiteter deres vedtægt, blandt andet med rammer for, hvor stor eller hvor lille åbenheden bliver om bestyrelses og ledernes dispositioner

I Folketinget ser det ud til, at politikerne bag universitetsreformen – Regeringen og Socialdemokratiet - giver universiteternes bestyrelser frit valg, når det handler om åbne eller lukkede bestyrelsesmøder. Det er op til bestyrelsen, hvordan åbenheden skal fastlægges i vedtægterne. Det bliver således et politisk spørgsmål i hver bestyrelse, hvilken linie der lægges.

Det ærgrer de radikale, som var modstandere af universitetsreformen, bl.a. fordi man frygtede mere hierarkiske og lukkede beslutningsprocesser:

”Det er da ærgerligt, at nogle bestyrelser springer til lukkethed som førstevalg. Jeg havde da forventet, at man ikke ville overtage de kendte, gammeldags ledelsesmodeller fra erhvervslivet, men at man ville gøre noget for at udvikle ledelsesformene”, siger **Margrethe Vestager**. ”Universitetet er en unik organisationsform, der egner sig godt til en vidtstrakt åbenhed. Når man arbejder på universitetet er det essentielt, at man kan begrunde, hvad man gør og hvad man mener. Derfor forekommer det paradoksalt, at man tror, man kan lede forskere i en *lukkethedskultur* med større eller mindre begrundelse. Universitetet er et meget ’politisk’ sted, hvor der prioriteres og tages mange beslutninger - og det bliver absolut ikke mindre, hvis beslutningerne træffes i lukkede kredse”.

Universitetseksperter: Lukkethed en undtagelse

”Universitetet er allerede i dag præget af en større ’lukkethedskultur’ end tidligere. Ledermøderne er mere lukkede og flere beslutninger tages bag lukkede døre, fordi lederne har fået mere magt med universitetsreformen. Men mig bekendt har der foreløbig ikke rejst sig de store protester mod den udvikling internt på universitetet. Men det skal man måske ikke lægge så meget i, for universitetslærerne har så frygtelig travlt med at passe deres arbejde. Der er stort krav om undervisning, forskning, formidling og konsulentvirksomhed osv.”, siger **lektor Hanne Foss Hansen**, der i årevis har forsket i universiteternes udvikling. Hun mener, at det er utroligt vigtigt, hvad der sker i den kommende tid, hvor de enkelte universiteter i deres vedtægter skal fastlægge, hvordan arbejdsformen skal være.

”Det er en selvfølge, at visse personsager skal behandles i fortrolighed bag lukkede døre. Men derudover bør lukkethed være en undtagelse. Især i centrale – og kontroversielle – sager som budget- eller strategi-prioriteringer er det meget vigtigt at have åbne procedurer, så prioriteringer lægges frem og drøftes

åbent og bredt på forhånd, dvs. før sagen når op på bestyrelsesniveau”.

Eksperter har forståelse for lukkede døre

Foss Hansen taler for maksimal åbenhed. Derfor kan det måske forekomme paradoksalt, at hun - til den verserende diskussion om åbne kontra lukkede bestyrelsesmøder – har en vis sympati for de lukkede døre:

”Det er vigtigt for en bestyrelse at kunne debattere åbent og frit, for ellers løber man en risiko for, at bestyrelsesmedlemmerne ’taler op til’ deres bagland eller publikum, og for at de reelle beslutninger tages andre steder. Men jeg synes ikke, det vigtige er, om bestyrelsesmøderne er åbne eller lukkede – selv om det selvfølgelig kan være et signal om den åbenhed, som skal præge institutionen. Det vigtige er, at der er åbenhed om alle beslutningsforløb og at der er en høj grad af information om, hvad der sker – også før beslutningerne tages”.

Hun siger, at universitetet i sit grundlag er en ’dialogpræget kultur’, og at dette bør give sig praktiske udtryk i, at alle har mulighed for at høre synspunkter og lægge synspunkter frem. Hvis der er begrænsninger på adgangen til information eller hvis beslutninger dikteres fra oven, så løber man en stor risiko for at begrænse lærernes og studenternes engagement, som er altafgørende for et kreativt miljø.

Information på forhånd

”Det er vigtigt, at der bliver informeret mest muligt og bedst muligt om de vigtige ting. Det behøver ikke at betyde, at bestyrelsesmøderne absolut skal være åbne. Men det betyder, at al information skal være tilgængelig på forhånd og ikke efter, at beslutningerne er taget. I praksis skal dagsordenen for bestyrelsesmøder således være kendt på forhånd, det fremlagte beslutningsgrundlag skal være kendt på forhånd, så det kan diskuteres i baglandet før beslutninger tages øverst oppe. Og bestyrelses beslutningsreferater skal være begrundede, formidlet og tilgængelig for alle parter indenfor og udenfor universitetet”.

Foss Hansen mener, at den kommende tids diskussion om vedtægterne vil være utroligt vigtige som et signal om den *virksomhedskultur*, som man ønsker på det enkelte universitet. Og hun har et personligt tip på fremtiden:

”Jeg er faktisk optimist. Jeg tror, at de udpegede, eksterne personer har en forståelse for universitetets kultur og er interesserede i den bredest mulige debat”.

DPU og

Der er voldsom forskel på informationsværdien i de referater, som kommer fra bestyrelsesmøderne på de to universiteter, der allerede i nogle år har fungeret under universiteternes nye ledelsesstruktur.

Referatet fra Danmarks Pædagogiske Universitets bestyrelse er åbent refererende med begrundelser for de tagne beslutninger. Bestyrelsesformandens eller Rektors fremlæggelse af beslutningsgrundlag og –forslag gengives i hovedtræk, og har der været debat eller uenighed gengives synspunkterne. De enkelte bestyrelsesmedlemmers væsentligste synspunkter refereres.

I skarp kontrast hertil står det offentligt tilgængelige referat fra bestyrelsesmøderne på Danmarks Tekniske Universitet. Her er referatet minimalt, dvs. i form af et lakonisk beslutningsreferat uden begrundelser.

DTU: Beslutningsreferat

Dagsordener for DTUs bestyrelsesmøder og eventuelle beslutningsdokumenter er ikke offentligt tilgængelige før møderne.

Referatet fra DTUs bestyrelsesmøder – som offentliggøres på DTUs interne netnyheder (www.adm.du.dk/nyheder/nyhedsbrev) - fortæller, hvilke emner, der er drøftet på mødet, samt hvad bestyrelsen har ”tiltrådt” eller besluttet. Referatet

jø

DTU: Åbenhed og lukkethed

Referaterne fra DPUs bestyrelse er brede, mens DTUs er korte beslutningsreferater. Man må tilstræbe fyldige, aktuelle og informative referater, siger universitetseksperter

gengiver ultrakort, hvad bestyrelsesformanden eller Rektor har fremlagt. Det fremgår ikke, om der har været debat, om der har været uenigheder og de enkelte bestyrelsesmedlemmer refereres ikke. Det fremgår derimod som regel, at bestyrelsen tog ”til efterretning”, ”tilsluttede sig” eller ”godkendte”.

Når der har været debat hedder det fx i referatet, at bestyrelsen ”drøftede” sagen. Det skete for eksempel i sagen om de nye vedtægt, hvis tilblivelse de ansatte følger med spænding, bl.a. fordi der heri skal fastlægges, hvorledes beslutningsgangen på DTU skal være, hvor stor åbenhed der skal være osv. Den sag blev ”drøftet indgående” d. 10. november, fremgår det af referatet. Referatet opregner i punktform, hvilke aspekter der blev drøftet, men det fremgår ikke, hvilke synspunkter, der blev fremført og derfor heller ikke, hvem der sagde hvad.

Eksperten: Afbalancere modstridende hensyn

Universitetseksperter **Hanne Foss Hansen** siger – uden at kende til den konkrete forvaltning på DPU og DTU - at referater er et signal om hvilken *åbenhedskultur*, som ledelsen ønsker. Hun mener, at meget kortfattede beslutningsreferater er u hensigtsmæssige i universitetskulturen,

hvor medarbejdernes engagement er baseret på, at aktiviteterne er begrundede og accepterede i organisationen:

”Derfor bør referater være aktuelle, informative og fyldige, uden at være udpenslede. Har bestyrelsen for eksempel holdt et lukket møde, må referatet fortælle om de beslutninger, som er taget og om begrundelsen for dem. Der må være en redegørelse for, om der har været en debat og hvad der er sagt for eller imod, eventuelt med angivelse af, hvem der har sagt hvad”, siger hun. ”Men referatet er en balance. Der kan være bestyrelsesmedlemmer som ikke ønsker sig refereret, og det skal selvfølgelig respekteres. Omvendt kan der være nogle som udtrykkeligt beder om at blive citeret for sit synspunkt – eventuelt som et mindretal – og så skal dette også respekteres”.

Men universitetet er en offentlig institution og har offentligheden så ikke et krav om at få at vide, hvis enkelte bestyrelsesmedlemmer for eksempel fremfører mere snævre interesser, fx en ministers politiske interesser eller en bestemt erhvervsbranches interesser?

”Principielt har offentligheden krav på at få at vide, hvilke synspunkter og interesser, der har været fremført, men der er modstridende hensyn hvad angår offentligheden, for man må på den anden

side også respektere, at bestyrelsesmedlemmer har mulighed for at udtale sig frit i bestyrelsen, så bestyrelsen får ’en åben og fordomsfri diskussion’ ...”.

Bestyrelsesmedlemmernes ytringsfrihed

Hypotetisk kan hun godt forestille sig situationer, hvor nogle bestyrelsesmedlemmer plejer nogle ’skjulte interesser’; hun tror dog også, at det bliver imødegået af andre parter i bestyrelsen. En forudsætning er dog, at der hersker en vis åbenhedskultur, så sådanne modsætninger kan komme åbent frem.

I DTU-bestyrelsens første funktionstid i 1991 pålagde bestyrelsesformanden de enkelte bestyrelsesmedlemmer tavshedspligt. De måtte ikke udtale sig om, hvad der var foregået på møderne, og de kunne derfor heller ikke udtrykke deres personlige holdninger i offentligheden. Denne tavshedspligt blev dog ophævet efter et henstilling fra Forskningsministeren.

Foss Hansen: ”De enkelte bestyrelsesmedlemmer bør selvfølgelig have deres ytringsfrihed, så de kan udtale sig og begrunde deres egne holdninger udadtil. Det er noget af det, som kan medvirke til åbenhedskulturen”.

jo

Politik i forskningsstatistikken?

Forskellige opgørelsesmetoder eller ændringer i definitioner kan føre til forvirring om, hvor mange penge Regeringen egentlig giver til forskning og om Regeringen lever op til Barcelonamålet? Det kræver et minikursus i forskningsstatistik

0,63 eller 0,75 eller 0,77. Hvor er sandheden?

Det handler om regeringens evne til at leve op til Barcelona-erklæringens mål om, at det offentlige skal bidrage med 1,00 procent af BNP (bruttonationalproduktet) til "forskning og udviklingsarbejde".

Forvirringen i talstørrelserne er i perioder total. Således i begyndelsen af februar, hvor regeringen annoncerede at man vil give en mia. kroner til "innovation og ny teknologi", samt at det går rigtig godt med forskningsbevillingerne. Hvorefter Arbejderbevægelsens Erhvervsråd fortalte, at Danmark kun investerer 0,67 af BNP på offentlig forskning og at bidraget er faldende! Og sidst bidrog CFA (Center for Forskningsanalyse – tidligere Analyseinstitut for Forskning) så til den totale forvirring ved at hævde, at den offentlige sektor i Danmark indsats er steget fra 0,75 til 0,77 pct. af BNP på forskning og udviklingsarbejde (2002).

Er De forvirret, lyder spørgsmålet til **afdelingsleder Peter Mortensen på CFA:**

"Forklaringen på de forskellige tal er såmænd logisk nok. Der er flere definitioner, som kan forvirre, ligesom definitionerne ændrer sig. Så selv fagfolk skal holde tungen lige i munden, og holde definitionerne helt klare".

Han forklarer, at divergensen mellem Arbejderbevægelsen og CFA er, at AE taler om statens udgifter alene, mens CFA's tal baserer sig på OECD-definitioner, der også inddrager andre offentlige kilder som amter (sundhedsforskning), kommuner og Grundforskningsfonden.

Skeln mellem finanslovens budgettal og forskningsstatistikens forbrugstal

Men hovedårsagen til den tilbagevendende forvirring er, at der skal skelnes

mellem budgettal og forbrugstal:

Det ene er **statens forskningsbudget**, som er baseret på finanslovens (fremskrevne) tal. De offentliggøres i foråret som relativt lave tal i forhold til BNP og er hidtil blevet indberettet til OECD. Senest blev de opgivet til at være 0,68 i 2002 og 0,66 i 2003.

Det andet er **det offentlige forskningsbudget** der senest er opgivet til at være 0,74 i 2002 og 0,72 i 2003.

Det tredje er **forskningsstatistikens** tal, som er opgjort efter institutionernes indberetning af deres faktiske forbrug. Her opregnes, hvad det offentlige (universiteter, sektorforskning, sygehuse m.m.) har tjent og brugt på forskning og udvikling. Det er højere, fordi man også har indhentet private midler fra organisationer og fonde og virksomheder. Det er dette tal, som nu opgives til at være 0,77 pct. af BNP.

Barcelona-erklæringen taler om, at det offentlige skal bidrage med 1,00 pct. af BNP. Hvis nogle har hørt videnskabsminister Sander sige, at regeringen nærmer sig målet, så er det objektivt usandt, for den offentlige andel er faldet i de senere år (fra 0,786 i 2002 til 0,723 i 2003), siger den seneste autoritative kilde til det faktiske forbrug (Forskningsbudget 2003) og prognosen for 2004 er 0,716 – et yderligere fald.

Ændringer i definitioner fx husleje som forskningsudgift

Som statistiker på området er Mortensen *irriteret*, når der sker ændringer i opgørelsesmetoderne. Det skete for eksempel, da Videnskabsministeriet indførte den såkaldte SEA-model, hvor universiteterne betaler *leje* af bygningerne. Statistisk betød det, at mens man tidligere opgjorde anlægsudgifterne til forskning og udvikling, så er det nu lejeudgiften, som medregnes. Denne lille ændring er årsagen til

det meste af stigningen fra 0,75 til 0,77 pct. af BNP fra 2002 til 2003.

Er det ikke en sminkning, for hermed ser det jo ud som om Regeringen er tættere på Barcelona uden at forskningens vilkår er forbedret?

"Det er altså ikke en bevidst eller 'politisk' foranlediget sminkning, men en statistisk. Men ud fra en ren forskningspolitisk vurdering af, hvordan det går med forskningen, så er huslejen jo altid blevet betalt, så det er da ærgerligt, at den pludselig indgår som et mål, der desværre er med til at sløre billedet".

Politik i forskningsstatistikken

Men statistik er også politik, for definitioner kan ændres og tvistes.

I begyndelsen af februar bekendtgjorde Regeringen således, at der skulle afsætte en mia. kroner over de næste tre år til "innovation og ny teknologi". Men er det nye penge?

"Da Regeringen tidligere har erklæret, at der er budgetsikkerhed på forskningsområdet i finansloven 2004-07 (budgetoverslags-årene) må man tolke milliardtilskuddet som ny, dvs. at den er oveni eller ved siden af, for noget af "ny teknologi" kan vist ikke henregnes som 'forskning og udvikling'", forklarer Mortensen.

Hvor meget af milliardten, der hører til **kategorien "forskning og udvikling"** får vi først at vide, når indberetningerne er opgjort i slutningen af august 2004, hvor Finansministeriet har samlet oplysninger sammen til årets finanslovsforslag – "Forskningens finanslov".

Finansministeriet har taget magten over forskningsbudgettet

Mens det i de sidste mange år har været Analyseinstituttet i Århus, som har samlet ind til offentliggørelse af statens forskningsbudget, så har Finansministeriet nu

04.02.2004

Efterslæb på forskning: 4.700 mio.

Selv hvis Regeringen får realiseret sin olieforkningsfond har det lange udsigter med at indhente Danmarks "investeringsefterslæb" i den offentlige forskning. Statens udgifter til forskning vil nemlig fortsat falde, sådan at udgifterne falder fra 0,67 pct. i 2004 til 0,63 pct. i 2007 (udregnet i forhold til BNP, bruttonationalproduktet). Regeringens oliefond fastholder i bedste fald kun de samlede offentlige forskningsudgifter på det nuværende niveau, fortæller beregninger fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE).

Der er et efterslæb på 4.700 mio. kroner, hvis regeringen skal leve op til sin egen målsætning i Barcelonaerklæringen (om 1 pct. af BNP). Målt på EU's gennemsnit mangler der 1,400 millioner kroner årligt hertil frem til 2007.

Oliefonden skal ifølge regeringens plan hente sine udlodninger fra renteafløst af indtægterne fra statens andel af Mærsk' olieudvinding i Nordsøen. Men i praksis vil afløst kun være 80-100 mio. kroner i 2005 for derefter langsomt at stige indtil 2013:

"Den reelle satsning står ikke mål med markedsføringen af fonden", konkluderer AE lakonisk (se www.ae-dk.dk).

Se nyheder på www.forskeren.dk

Hvor er de forduftede 12 millioner, Tørnæs?

- spørger SF'er: Undervisningsministeren har desværre ikke har tænkt sig at stille de nødvendige krav til CVU-området

tiltaget sig denne myndighed til både at indsamle, bearbejde og offentliggøre. Det mener Mortensen er en politisk fordel, fordi Finansministeriet kan offentliggøre tal relateret til finansloven sammen med finansloven i august. Analyseinstituttet måtte først offentliggøre tallene i marts, når årets finanslov var på plads.

Men det betyder vel også, at Finansministeriet har magten over, hvordan de vil opgøre, hvad de vil offentliggøre og hvornår?

"Sandt nok. De kan dog ikke ændre meget på definitionerne, for de har overtaget Analyseinstituttets indberetningssystem. Der er altså grænser for, hvor meget der kan manipuleres der, men det er der forskellige holdninger til. Men selvfølgelig kan Finansministeriet i højere grad styre offentliggørelse af tal, hvis der er vægtige politiske interesser heri".

Når forskningspolitik bliver til erhvervs politik

I disse år sker der en forskydning i regeringens bevistte politik, så *forskningspolitik i højere grad bliver erhvervs politik*. Forskningsmiljøerne får at vide, at de skal tænke mere anvendelsesorienteret. I praksis kan det føre til, at der flyttes penge fra grundforskning til innovation (videnoverførsel, teknologioverførsel osv.). Tidligere erhvervspuljer kan transformeres til innovationspuljer, selv om pengene i praksis går til det samme.

Afdelingslederen tror dog ikke meget på, at Regeringen kan *sminke sine indsatser* ved at flytte erhvervs penge til innovation for at komme tættere på Barcelona målet:

"I det omfang, at der stadig gives de samme penge til samfundsvidenskab og humaniora, er det jo udtryk for en udgiftsstigning total, når der kommer flere penge i systemet – om end det så kan være, at balancen mellem samfundsvidenskab/humaniora og naturvidenskab/teknik forskydes", siger han. "Om penge flyttes fra grundforskning til innovation, så vil det afsøres i forskningsstatistikken, for institutionerne indberetter jo om forskningsmidler bruges på *grundforskning, anvendt forskning eller udviklingsarbejde*. Over tid kan man altså lokalisere forskydninger mellem disse kategorier".

Først fik CVU'erne 12 mio. kroner til at købe "forskningstilknytning" for hos universiteterne, især Danmarks Pædagogiske Universitet. Så blev undervisningsminister Tørnæs spurgt, hvad CVU'erne egentlig havde brugt pengene til. Det var nemlig kun muligt at opspore, at de havde brugt en tredjedel af pengene til det angivne formål.

Så lovede Tørnæs en undersøgelse i juni 2003. Det løfte troede hun åbenbart var en god syltekrulle, for hendes ministerium "glemte" alt om undersøgelsen, da de blev mindet om den fire måneder senere, hvor hun igen lovede, at den snart skulle komme.

Men i december løb Tørnæs så fra det hele. Der var ikke lavet en undersøgelse og der skulle heller ikke laves nogen. Og i øvrigt var pengene slet ikke bevilget til "forskningstilknytning", men til alle mulige formål, som det nu faldt CVU'erne ind.

SF'er: CVU-området sejler

Det er SF'eren **Morten Homann**, som ihærdigt har forfulgt sagen:

"Undervisningsministeriet har jo ikke styr på noget. Det er en skandaløs og arrogant behandling af Folketinget, som Undervisningsministeren præsterer. Efter et halvt års løfter og tovtækkeri præsterer hun den ultimative falliterklæring, at CVUerne ikke kan rede sig for, hvor de 12 mio. kroner er blevet af – og det behøver de i øvrigt heller ikke".

12 mio. kroner kan se ud som småpenge, så når Homann så ihærdigt forfølger pengene skyldes det noget andet:

"CVU-ideen er i bund og grund god. Man samler nogle uddannelser med en vis tyngde, så man kan opgradere den faglige kvalitet. Men området sejler. Ud over, at der har vist sig store organisatoriske problemer med etableringen af CVU'erne, så har Undervisningsministeren tydeligvis ikke tænkt sig at følge op på ambitionerne ved at stille kontante krav om faglig opgradering. Det lyder som om CVUerne kan få lov til at definere deres helt egne standarder, som måske ligner dem, de tidligere stillede med. Og det er utilfredsstillende, når kravet er, at de opkvalificerer sig. Derfor er det så interessant at forfølge, hvor pengene er blevet af", forklarer han.

Homann vil nu forhøre sig hos statsrevisorer, om Undervisningsministeren kan blive stillet til ansvar for de forduftede 12 mio. kroner. Ministeren er tilsynsførende og har regnskabsansvaret for CVU-området.

Undervisningsminister Ulla Tørnæs

Videnskabsminister Sander beskytter ikke universiteternes interesser

"Og nu risikerer vi at ambitionen om opgradering gennem 'forskningstilknytning' går fløjten. CVU'erne oplever at de selv kan definere deres egen rolle som de vil, og nogle af dem mener nu, at de skal til at 'forske'. Men det har aldrig været meningen, for det er universiteternes opgave", siger Homann.

Det er dog langt fra alene Tørnæs' skyld, men i lige så høj grad videnskabsminister Sanders. Han har nemlig ikke formået at beskytte sit ressortområde – universiteternes – interesser.

"Videnskabsministeriet har ikke vidst, hvilket ben de skulle stå på. Derfor har Undervisningsministeren haft bukserne på, fx i diskussionen om CVU'erne skal have lov til at kalde sig universiteter (university college). Men man kunne godt få den tanke – med Sanders støtte til HHH i Herning – at Sander er mere kortsigtet interesseret i Herning end at beskytte de universiteter, hvis langsigtede interesser han dybest set burde varetage".

Sidste: Brugerbetaling for professionsbachelor

Senest har Homann også forfulgt en anden uheldig sag, nemlig indførelsen af professionsbachelor. Her har universiteterne fastholdt, at studerende ikke kan komme lige fra en mellemuddannelse (sygeplejeske el.lign.) og ind på universitetet uden et suppleringsforløb. Nu har ministerierne indført brugerbetaling for disse forløb. Det er institutionerne objektivt interesseret i, for hermed får de flere penge i kassen. Og ministeriet er interesseret i det, for det letter på kravet til regeringens finansiering.

Og mens dette uheldige spil foregår, sker der en afgørende ændring af principperne i dansk uddannelsespolitik: Brugerbetalingen indføres ad bagvejen, konstaterer Homann.

DTU: Hemmeligt hvor tilfredse personalet er med ledelsen

DTUs ledelse gennemførte i december en kontroversiel "medarbejdertilfredshedsundersøgelse". Den blev mødt med kritik, fordi det var umuligt at give udtryk for utilfredshed med topledelsen.

Nu er spørgeskemaets data så bearbejdet. De ansatte har imidlertid ikke fået et nærgående indblik i resultatet. Det er tilsyneladende kun topledelsen, som skal have indblik i eventuelt kritiske deldata – for eksempel om topledelsen selv.

Det eneste de ansatte har fået at vide om deres egne besvarelser er DTU-ledelsens korte udlægning, som fortæller, at de ansatte udtrykker stor tilfredshed over hele linien: "Den generelle pejling vedrørende de 8 temaer er meget positiv. Faktisk er samtlige spørgsmål besvaret med en klar overvægt til den positive side", skrev rektor Lars Pallesen i ledelsens orienteringsblad SLETTEN (februar-2004).

Rektor Pallesen fortæller, at der er udbredt tilfredshed og størst "tæt på egne forhold". Men han fortæller ikke, hvad undersøgelsen fortæller om de ansattes grad af tilfredshed med ledelsen, og især Direktionen – og det var netop der, at kritikerne spåede, at der ville vise sig størst utilfredshed med.

Fire spørgsmål om topledelsen

Spørgeskemaet bestod af 50 spørgsmål, men kun de 4 handlede om topledelsen. Og de handlede kun om Direktionens – Rektors kontors – stil, når der fx blev spurgt om Direktionen profilerer DTU godt?

"Det er fuldstændigt umuligt at give

udtryk for sin uenighed med Direktionens personalepolitik og strategi m.m.", konstaterede lektor **Jens Gravesen**, som var den eneste der turde ytre åben kritik af spørgsmålene (FORSKERforum 170, december 2003).

Han spåede, at undersøgelsen ville vise den største tilfredshed med vilkår tæt på de ansatte og jo længere tingene kom fra én selv, jo større utilfredshed. Og hvad angår topledelsen spåede han, at folk ville være meget kritiske.

Direktøren: Nej til aktindsigt i undersøgelsen

FORSKERforum er nægtet aktindsigt i undersøgelsens resultat.

DTUs direktør **Jørgen Honore** begrundede afvisningen af FORSKERforums anmodning om aktindsigt med, at en medarbejdertilfredshedsundersøgelse er en intern proces og fortrolig for andre end dem, den angår. Den enkelte medarbejdergruppe har således fået sine egne tal, men de udleveres ikke til andre.

Rektors opgørelse i SLETTEN fortæller, at han har et overblik over resultaterne. Men Rektoratet eller Direktionen kender ikke delresultater for de enkelte afdelinger, fortæller direktør Honore i sin afvisning.

FORSKERforum har klaget til Videnskabsministeriet over afslaget med anmodning om at DTU udleverer udvalgte undersøgelsesdata, herunder vedrørende Direktionen. Der ønskes udtrykkeligt ikke data udleveret, som går tæt på 'personlige' institutforhold.

jø

Sander: Nul klageadgang – 3. akt

"Videnskabsministeren har stadig ikke svaret på, hvordan hans modvilje mod at give klageadgang på universiteterne harmonerer med Universitetslovens hensigtserklæring om, at 'der skal være størst mulig åbenhed om beslutninger og grundlaget herfor på universitetet'".

Enhedslistens **Pernille Rosenkrantz-Theil** var meget utilfreds med ministerens "gummiformuleringer" som svar på hendes spørgsmål i kølvandet på FORSKERforums forsidehistorie i december: "Offentlighedsloven suspenderet".

Hun finder Videnskabsministerens forsikringer absurde, som når han udtrykker "fuld tillid til, at universiteterne vil overholde offentlighedsloven, forvaltningsloven m.fl. og at de er lige så kompetente til at fortolke og administrere loven som ministeriet".

Den samme tillid har Theil ikke, så hun spurgte i begyndelsen af februar, hvorpå ministeren bygger sin tillid. Hun venter spændt på svaret.

(se Videnskabsudvalget spm. 51)

DPU: Thygesens kasketter – 3. akt

Det var måske en gråzone, men det var acceptabelt under de ekstraordinære omstændigheder, sagde Videnskabsministeriet. Nej, det var helt uacceptabelt, da DPUs bestyrelsesformand gav sig selv ekstra magt ved at gøre sig til selv til "konsulent for bestyrelsen", sagde Pernille Rosenkrantz-Theil (Enhedslisten).

Reaktionerne kom som opfølgning på FORSKERforums december-historie: "Bestyrelsesformand får mere magt".

Den historie resulterede i flere Folketingsspørgsmål til Videnskabsministeren, som imidlertid accepterede arrangementet som en undtagelse. Men Rosenkrantz spurgte, om en ekstern bestyrelsesformand virkelig kan slippe afsted med at lave sine egne regler?

Nu har hun bedt om yderligere forklaringer: Hvad er det mere præcist, som Thygesen har lavet? Hvor lang tid har Thygesen været konsulent og hvornår stopper hun? Og erklærer Thygesen sig inhabil, når bestyrelsen skal behandle de beslutningsforslag og –grundlag, som bestyrelsesformanden selv har udarbejdet?

(se Videnskabsudvalget spm. 52-54)

Det er en stedse mere forbitret konflikt, der udspiller sig på SDU imellem økonomiprofessor **Christen Sørensen** og hans institutleder, dekan og rektor. Alle holder på sit, og rektor har ingen bud på, hvordan konflikten kan blive løst. Sørensen har indbragt tre sager for ombudsmanden og anlagt civilt søgsmål mod institutbestyrer Niels Nannerup for at kalde Sørensen "løgnagtig og insinuerende på et niveau, der bør være ude over al anstændighed mellem kollegaer på en arbejdsplads."

Det vil Sørensen ikke finde sig i.

"Det er for det første grundløst, og for det andet kan jeg bevise, at Niels Nannerup flere gange har fremsat urigtige påstande," siger Christen Sørensen. "Jeg bad Nannerup trække disse beskyldninger tilbage. Det afviste han, og derfor havde jeg ingen anden udvej end at anlægge injuriersag."

Striden er opstået, fordi Christen Sørensen i et indlæg på Fyens Stifttidendes netavis i juni med ord som "dilettantisk" og "svag" kritiserede en rapport, som tre forskere ved fakultetet havde udarbejdet som et privat konsulentjob om erhvervsudviklingen på Fyn. Desuden indkaldte han en række fynske erhvervsledere til et møde på Økonomisk Institut, hvor samme erhvervsudvikling skulle diskuteres.

Det ville rektor Jens Oddershede ikke finde sig i, hvorfor han sendte et anbefalet brev til Sørensen og bl.a. beskyldte ham for illoyalitet. Og siden den dag har brevskrivieriet mellem dekan, institutleder, rektor og Christen Sørensen kørt og kørt. Polemikken nåede et foreløbigt klimaks, da Christen Sørensen for jul blev tvangsflyttet fra Økonomisk Institut til Institut for Regnskab og Finansiering, fordi rektor mente, at samarbejdsklimaet var blevet uopretteligt dårligt på Økonomisk Institut.

fejde i Odense

Forflytninger fyger gennem korridorerne på SDU. Ledelsen og økonomisk dødvande, hvor hver holder på sit

Christen Sørensen i sit nye kontor, som han mod sin vilje blev flyttet ind i (Foto: Geert Mørk)

Ingen parter vil give sig

Siden har *farcen* udspillet sig offentligt med indlæg i blandt dagbladet Information om Christen Sørensens stuebord og sofa, som der ikke er plads til i det nye kontor.

Når striden er blevet så forbitret skyldes det blandt andet, at det ikke er første gang rektor og Sørensen har været i totterne på hinanden. En tidligere sag er omfattet af tavshedspligt, som har grundlagt det personligt dårlige forhold mellem dem.

Christen Sørensen vil have undskyldninger og tilbage til Økonomisk Institut – rektor vil bare have ro.

”Jeg har desværre løsning i sigte ikke noget præcist svar på, hvad der skal til for at løse denne her konflikt. Jeg synes også selv, at diskussionen er kørt for langt ud og har for mange løse ender,” siger **Jens Oddershede**.

”Vi har gjort én ting: At sige til Christen Sørensen, at han har haft for mange konflikter i tidernes løb, og at han må stoppe den *handlingsform*, der udtrykker sig ved, at han angriber kollegaer. Vi vil ikke længere acceptere debatindlæg, der har det udgangspunkt, at ansatte hér skal angribes,” siger rektor.

Hvorfor må man ikke kritisere sine kollegaer?

”Det er legitimt at kritisere sine kollegaer, men det er ikke legitimt at have det som udgangspunkt for sin aktivitet.”

Hvordan kan du være sikker på, at han har det?

”Fordi det er det, der er sket et antal gange i historisk tid,” siger Rektor og henviser dermed til den sag, man ikke må snakke om.

”Det er vores ansvar at sikre ordentlige arbejdsforhold for alle ansatte - man skal kunne være i stue sammen. Vi blev nødt til at flytte ham, for samarbejdsrelationerne på Økonomisk Institut var fuldstændig

håbløse, hvilket illustreres af, at han har anlagt sag mod institutlederen. Og så er forholdene jo ikke de bedste.”

Ombudsmand får travlt

Christen Sørensen har foreløbig indbragt tre sager for ombudsmanden. Den, der handler om rektors aflysning af mødet med erhvervslederne (indgriben i forskningsfrihed), tvangsforflytningen og endelig er der en sag om en publikation af Christen Sørensen, som institutlederen har modsat sig udgivelse af, fordi publikationen angiveligt ikke var forskning.

Dette er efter Christen Sørensens opfattelse kun en *opdigtet* påstand. Ifølge ham var den reelle årsag, at ledelsen igen forsøgte at standse kritikken af de tre fakultetsansattes konsulentarbejde.

Christen Sørensen opfatter sig som jaget vildt og han har kun én løsning på konflikten.

”Der er en meget enkel løsning: Jeg mener ikke, man kan have en rektor, der griber ind i folks ytringsfrihed. Hvordan kan man have en rektor, der forsvare tre private konsulents private interesser overfor en universitetsansat? Man kan ikke finde en eneste nationaløkonom, der kan forsvare det, de har lavet,” siger Christen Sørensen og henviser til, at de tre i Nationaløkonomisk Tidsskrift har skrevet, at de ”er glade for den eksponering, der er blevet vores arbejde til del.”

Barnligt?

Christen Sørensen vil have, at rektor, dekanen og kollegaerne skal trække deres beskyldninger tilbage.

”Det vil de blive tvunget til. Vi lever vel i et retssamfund,” siger Christen Sørensen, der erkender, at tonen er blevet lidt barnlig mellem de forskellige parter: ”Men det er jo ikke mig, der er leder af det her sted. Jeg kan jo ikke gøre for, at man ansætter en ledelse, der er gået fra koncepterne.”

Christen Sørensen afviser, at han er blevet så træt af lugten i bageriet, at han er på udkig efter et andet job. Han bliver på universitetet og ønsker derfor sagen afgjort ved domstolene og Ombudsmanden.

”Jeg er da dødtræt af sagen. Men hvis man tror, man kan ryge mig ud, så tror man helt galt. Det her er en principiel sag om en magtsyg rektor, der mener, man skal søge tilladelse til at indkalde til et universitært møde. Han har ikke kunnet opretholde en eneste af sine påstande.”

- Hvorfor er det altid dig, og ikke andre, der har disse konflikter med rektor?

”Fordi folk er bange og dukker hovedet. Jeg har fået utrolig mange sympatitilkendegivelser under hånden. Der foregår jo også nærmest en terrorvirksomhed fra ledelsens side,” siger økonomiprofessoren.

Anonym underskriftsindsamling: Sørensen er problemet

Andre kollegaer mener imidlertid, at det er Christen Sørensen, der udgør et problem. I begyndelsen af februar blev der fremstillet et anonymt dokument, som medarbejderne kunne skrive under på og sende til rektor. I dette notat hedder det blandt andet, ”at vi i mange år har oplevet betydelige samarbejdsproblemer med professor Christen Sørensen. Det er en kendt sag blandt kollegaer, at disse problemer ikke er af ny dato, men de er vokset i omfang de sidste fem år.”

Denne attitude blandt Christen Sørensens kollegaer var angiveligt en af årsagerne til, at rektor Oddershede smed Sørensen ud af sit kontor.

Rektor Oddershede: ”Hvis universitetets ledelse ikke griber ind, så udviser vi ikke ledelse. Det næste, vi kan blive bebrejdet er, at vi ikke gør nok ved sagen. Det er faktisk lidt svært at ramme den gyldne middelvej”.

Men Rektor kan ikke have været i tvivl om, at Sørensen ville blive vred?

”Nej, det var jeg ikke i tvivl om. Jeg vidste også, at han ville blive vred over, at han ikke selv kan bestemme, hvilke artikler han skal have trykt i skriftserierne. Men det kan ikke hjælpe at Christen Sørensen har særlige rettigheder og føler sig forfulgt, hvis han ikke får dem”, svarer Rektor.

Christen Sørensen giver sig dog ikke en tomme:

”Jeg ved ikke, hvor lang tid sagen kommer til at tage hos ombudsmanden, men jeg er sikker på, at jeg kommer til at stå med palmerne i hånden. Jeg kan ikke forestille mig andet, end at jeg får ret,” siger han.

Foreløbig ser det således ud til, at sagen må gå sin seje gang i retssalene, for rektor er ikke til sinds at give Christen Sørensen de undskyldninger, han mener at have til gode.

Inden sagen kommer for retten mødes de to parter dog i anden anledning ved et offentligt møde. 2. marts sad de i panel om stridens afsæt: SDUs samspil med det fynske erhvervsliv.

Diskvalificeret og sat på gaden

Lars Kjerulf Petersen var en adjunkt, som aldrig fik 'sit' lektorat og som pludselig måtte starte forfra: Det er urimeligt, at man skal igennem bedømmelse efter tre år som ph.d. og dernæst igen skal søge sin egen stilling efter adjunkturet ...

"Da jeg efter afslutningen af mit adjunktur søgte 'mit lektorat' blev jeg *kendt ikke-kvalificeret*. Jeg og mange af de daværende kolleger blev virkelig overraskede, for jeg havde slet ikke fået nogle forvarsler. Jeg blev vel nærmest lidt paf, men heldigvis ligger det ikke til mig at trække mig tilbage i depression. Jeg blev i stedet skidesur", fortæller **Lars Kjerulf Petersen**.

Han oplevede for nogle år siden det, som alle adjunker frygter mest: Først et kandidatstudium. Så tre års ph.d.-uddannelse og dernæst et 3-4 årigt adjunkturforløb, som forløb planmæssigt på litteraturvidenskab på Københavns Universitet. For endeligt at blive smidt på gaden, fordi han ikke fik det "kontinuitets-ektorat", som han havde stilet mod.

"Jeg oplevede at karriere-systemet snævrede sig ind i stedet for at åbne sig op. Det er barokt, at man skal igennem så lang tid i en uddannelsesstilling og så mange prøver. Det er en skandaløs stillingsstruktur, som sender folk ud i så lange kvalificeringsforløb, hvorefter man skal søge 'sin egen stilling' igen! Det burde selvfølgelig være sådan som i Norge eller Sverige, at adjunker automatisk overgår til en lektorstilling, hvis deres adjunktur er forløbet tilfredsstillende", siger han og tilføjer:

"Nu bagefter vil jeg gerne fortælle min karrierehistorie, så systemet kan ændres. Det er ikke rimeligt, når man uforvarende får knust sit karriereforsøg med udsigt til at skulle begynde forfra igen på arbejdsmarkedet som 30-35-årig. Men det skriver du ikke, så jeg fremstår som en taber og en klynker, for det er jeg ikke ..."

Kjerulfs erfaringer er noget af det, som fagforeningerne tager med til forhandlingerne med Videnskabsministeriet, når den nuværende stillingsstruktur skal evalueres og ændres i den kommende tid.

Forventningerne og dommens dag

Han husker sine egne forventninger, da han gik ind i adjunkturet: Man har en forventning om at det vil forløbe planmæssigt, "så man selv er herre over om man fastansættes og bliver til man er 65, hvis man har lyst til det". Men man er også bevidst om risikoen for at blive Sorteper, når man efter adjunktrets afslutning skal søge 'sit lektorat' og risikerer at blive overhalet af en anden ansøger.

Han husker også, at han som adjunkt – altså i en uddannelsesstilling – gik ind i fagets dagligdag på linie med mange af de fastansatte. Han påtog sig forpligtelser, og der er såmænd også adjunker, der har fungeret som studieledere: "Det lig-

Nogle adjunker får en lang næse

ger jo i kortene, at man skal blive der, og derfor gør man en stor indsats for at blive integreret og accepteret".

Når så dommens time nærmer sig, gør man en ekstra indsats for at blive færdig, men i hans tilfælde fik han ingen forvarsler om, at der var noget galt:

"Der kunne jeg måske nok ønske mig, at der var lidt mere systematisk opbakning om adjunkten, så lektoratet ikke bare fremstår som en formalitet, der er adjunktens eget ansvar. Der burde være nogle bedre mentor-ordninger og andet, der gør det nemmere for adjunkten. Og så bør der være bedre hånd i hanke med bedømmelsen og hvem, der kommer ind i bedømmelsesudvalget", siger han, for i hans eget tilfælde gik det helt galt.

Fra ikke-kvalificeret til kvalificeret ...

Lars Kjerulf blev kendt ikke-kvalificeret ved lektorbedømmelsen – i øvrigt sammen med alle de andre ansøgere!

"Det er mit indtryk, at i nogle universitetsmiljøer kan ansættelsessager strande på private idiosynkrasier og faglige uenigheder, hvor nogle søger dominans. Det kan også være, at en institutleder pludselig 'politiserer' ansættelsen. Men sådan var det slet ikke i mit tilfælde, for der var ingen intriger. Det handlede simpelthen om, at der må have været nogen i bedømmelsesudvalget, som så sig gal på mig eller min faglighed, og derfor diskvalificerede mig".

Det var måske et forvarsel om uregelmæssigheder, at bedømmelsesarbejdet trak voldsomt ud, så bedømmelserne tog ni hele måneder.

Han klagede over bedømmelsen, fordi den var fyldt af grove fejl og misforholdninger. Men klagen blev rutinemæssigt afvist af fakultetet. Dekanen forklarede, at han ikke havde mulighed for at korrigere et fagkyndigt udvalgs vurdering.

"Klage-behandlingen var utilfredsstillende, for dekanen afsluttede sin afvisning med et simpelt autoritets-argument: 'At udvalget bestod af særdeles kvalificerede medlemmer, hvis fagkyndighed ikke kan anfægtes'! Med en sådan argumentation kan der jo begås nok så mange grove fejl af de velanskrevne herrer, uden at man har nogen chance for at kunne påpege det. Man er magtesløs over for systemet, selv om man kan have ret", siger Kjerulf, der i øvrigt også var pikeret over, at nogle af bedømmerne aldrig selv har gennemgået et så langt uddannelsesforløb eller har været igennem pædagogikum.

At der var noget galt i bedømmelsesudvalget, fik Kjerulf bevis for senere, da lektoratet blev genopslået med et nyt bedømmelsesudvalg – som kendte ham kvalificeret. Men nu gav dekanen stillingen til en anden, som åbenbart var mere kvalificeret. Kjerulf var blevet overhalet for anden gang.

Et vink med en vognstang – og så over i sektorforskningen

Han er godt klar over, at de fleste adjunker kommer videre i et lektorat. Men hans historie har da chokeret andre adjunker på humaniora. Og han har fået mange henvendelser fra andre, som har oplevet noget, der ligner i ph.d.-forløb eller i adjunkturer. Den slags sker måske ikke hvert år, men oftere end man tror alene på humaniora i København, siger han

"Det var da ubehageligt at blive afvist, men det var også et vink med en vognstang om, at jeg måtte videre. I dag arbejder jeg så heldigvis med det, som interesserer mig og som jeg er kvalificeret indenfor. Så derfor tænker jeg positivt, at en universitetsansættelse måske heller ikke var det optimale. Man underviser roven ud af bukserne, og der kan være meget fagligt fnidder-fnadder ..."

I dag er han seniorforsker (på forskningsrådsmidler) inden for området "miljøsociologi", og det er slet ikke noget dårligt bytte:

"I sektorforskningen er der ikke den samme skizofreni mellem undervisnings- og forskningsforpligtelse som i universitetsjobbet. Her ligner opgaverne mere hinanden – uden at dog er mit indtryk, at der er mindre travlt. ..."

Stress: Planlæg - eller lad være med at få børn

Benhård planlægning af arbejdstiden eller et barnløst liv: Det er stressforskere bud på, hvordan man tackler den fleksible arbejdstid.

Den fleksible arbejdsdag har mange fordele, men faldgruberne er lumske. Forskere og universitetsansatte har et langt stykke hen ad vejen fleksible arbejdstider og kan planlægge deres arbejdstid selv. Men hjemmecomputeren og faglitteraturen kan tit sluge så meget tid, at det er absurd at tale om fleksibilitet.

”Altså, jeg har fuld fleksibilitet, men er i øvrigt altid på arbejde. Jeg kan gå hvornår jeg vil, men jeg gør det aldrig. Hvis man har den holdning, så er man jo lige vidt,” siger **Jens Bonke**, der er programleder i Socialforskningsinstituttet (SFI). Han har undersøgt danskernes forhold til deres arbejdstid og konkluderer som udgangspunkt, at folk er mere tilfredse mere deres arbejdstid, jo mere de kan planlægge den selv. Men fleksibiliteten kan bide sig selv i halen.

Fleksibilitet kræver regler

”Hvis ikke man har regler omkring sin arbejdstid, så kan man faktisk skrotte fleksibiliteten, for så betyder den bare, at du arbejder hele tiden,” siger **Thomas Milsted**, der er leder af Center for Stress. Han anbefaler, at akademikere laver klare aftaler med sig selv om, hvor meget tid man skal bruge på at arbejde.

”Det gode er, at du kan bestemme. Men det kræver faktisk en vis modenhed og disciplin at bestemme selv. Man skal kende sine egne grænser for, hvor meget eller hvor lidt man skal arbejde. Man skal simpelthen lægge sig fast på, hvor mange timer man vil arbejde, hvis familien skal hænge sammen på en fornuftig måde,” siger Milsted, der er uddannet stress-terapeut.

Danskernes arbejdsmængde er steget betragteligt i de senere år og stressproblemet opstår, fordi arbejdsopgaverne med tiden har overskredet den tid, der er sat af til dem. Og hvis man gerne vil løse opgaverne ordentligt, så bliver man aldrig færdig i ordentlig tid. Men medarbejderne har også selv et ansvar for, at det er gået sådan.

”Arbejdet er lystbetonet og ikke overlevelsesebetonet. Man får flere ideer, kreerer opgaver til sig selv, og så bliver det sværere at slippe jobbet. Vi skal hele tiden være innovative og udvikle nye måder at gøre tingene på, og det kan let give mere arbejde,” siger stress-centerlederen.

En fast fritidsaktivitet modvirker stress. Folk, der spiller tennis, sejler eller bygger modeljernbaner er mindre stressede

Børn vil have nærvær

I kraft af at arbejdet er blevet mere omfattende – og sjovere – er det også det, der giver mening i tilværelsen. Hvor det tidligere var familien eller fritidsaktiviteter, så er det i dag jobbet.

”For mange er det i dag sådan, at familielivet ikke giver mening og identitet på den samme måde som arbejdet. Det bliver ikke betragtet som en base, hvor man oparbejder energi til arbejdslivet. Både mænd og kvinder sidder og tripper for at komme ind til computeren, dels af pligt, men også fordi det giver mening og er sjovt,” siger stress-terapeuten.

I en undersøgelse af det gode børneliv for nogle år siden sagde mange børn, at de gerne ville have, at deres forældres aviser var lidt mindre. Nogle børn ville bare gerne have, at deres far kiggede dem i øjnene. Danskerne arbejder allermost når deres børn er mellem nul og tre år, netop når børnene kræver mest overskud og nærvær. Og manglende sammenhæng mellem familie- og arbejdsliv er en af hovedårsagerne til stress.

”En konsekvent løsning på stress er derfor: Lad være med at få børn. Det er der ikke noget i vejen med, der er jo børn nok i verden. Det vil jeg anbefale, for så vier man sit liv til arbejdet og det er da smukt. Men ellers må man lave en klar plan for, hvor mange timer man skal arbejde – hvis man har børn, så skal arbejdsdagen faktisk hedde otte til fire,” mener han.

En fast fritidsaktivitet modvirker stress

En SFI-optælling viser, at jo mere man arbejder, jo mere tror man, at man arbejder. Dem, der arbejder mellem 40 og 44 timer ugentligt mener, at de arbejder syv procent mere, end de gør. Hvorimod dem, der arbejder mere end 50 timer om ugen skyder 22 procent over målet. De har altså en opfattelse af, at de altid er på arbejde.

”Ting, der fylder meget kan altså godt komme til at fylde det hele. Det bliver vanskeligt at se, at det ikke er det eneste, du beskæftiger dig med. Derfor skal man også tage det med et gran salt, når folk taler om deres arbejdstid. Det er ikke nødvendigvis udtryk for, at det er den tid, de spenderer på arbejdet. Det er udtryk for, at det fylder meget i deres bevidsthed,” siger programleder Jens Bonke, der stod bag undersøgelsen.

Han tilføjer, at det også er statistisk bevist, at en fast fritidsaktivitet modvirker stress. Folk, der spiller tennis, sejler eller bygger modeljernbaner er mindre stressede end folk, der ikke har hobbies.

”Så har man altid dén af flytte sin tankevirksomhed hen på, hvis det bliver lidt for heftigt på arbejdspladsen. Det bekræfter en fortolkning, der går på, at hvis man arbejder meget – og ikke har andre interesser – så handler ens liv om arbejdet. Så svarer man: Jeg arbejder altid,” slutter Bonke.

nbc

Naturvidenskab i knibe

Den manglende interesse blandt de unge for naturvidenskab og teknisk videnskab er et påtrængende problem, som bør tages dybt alvorligt overalt i undervisningssektoren, siger en leder, der må hente forskere i udlandet

Al den snak om den manglende interesse for naturvidenskab og teknisk videnskab er et dybt alvorligt problem, som må løses. Rekrutteringsgrundlaget er lille, fordi de studerende tiltrækkes af samfundsfag og humaniora. Det er et kæmpe problem, at tek-nat området ikke har tilstrækkeligt appeal.

”Da jeg var studerende, var folk vilde for at komme ud i naturen. Nu har vi visse år måtte tage til Lund for at finde studerende, der vil med til Grønland for at samle data til deres speciale. Der er gået computer i rygsækfolket - naturen har ikke den samme appeal,” siger **Christian Knudsen**, statsgeolog på GEUS og leder af Afdeling for Geologisk Kortlægning, der arbejder meget på Grønland. Knap halvdel af hans AC-medarbejdere er nu udlændinge og arbejdsproget er engelsk.

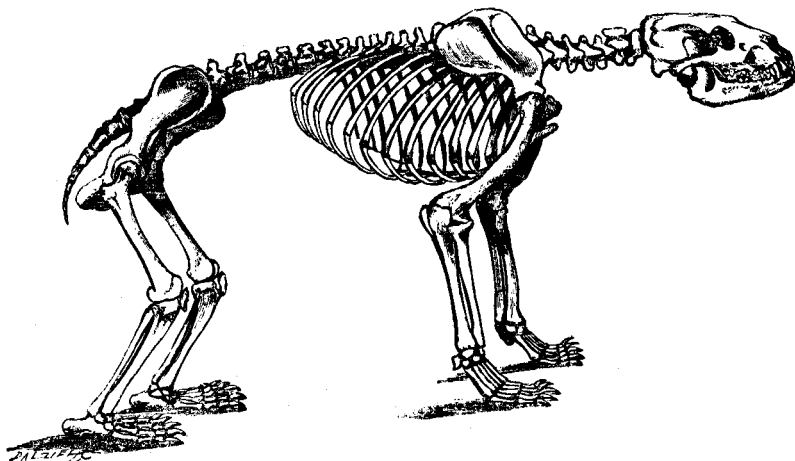
”Jeg prøver at holde antallet af udlændinge nede, for udlændinge er mere tilbøjelige til at være mobile og rejse videre efter en periode. Så for at bevare kontinuiteten vil jeg gerne have danskere. Men det er ikke altid dem, der er de bedste, og hvis ikke vi ansætter de bedste, kommer vi ingen vegne,” siger han.

Hovedproblemet: Formidlingen i skole og gymnasium

”Den manglende appeal i naturvidenskab er på langt sigt skadelig for kvaliteten af kandidaterne og forskningen. Vi har stor glæde af at krydse vores forsknings-tradition med folk udefra, men hvis vi i endnu højere grad må importere forskere, vil det blive sværere at vedligeholde kontinuiteten i forskningsmiljøerne. Specielt i et klima hvor bevillinger til forskning udhules og hyppige og politisk bestemte skift i prioriteringer lægger op til almindelig opportuniste,” siger statsgeologen.

Hovedproblemet er, at de unge i skoler og gymnasier oplever naturfagene som tørre og irrelevante - og ikke forbinder naturvidenskaberne med naturen og samfundsudviklingen. Gymnasielærerne kobler til nød naturvidenskab sammen med teknologi, med bioteknologi og nanoteknologi, der alt sammen foregår i laboratorier. Men den fascination, der ligger i naturen, bliver ikke udnyttet.

”Det, der traditionelt har fascineret folk, er det, man kan se - for eksempel astronomi. Men man færdes ikke naturligt i naturen mere og der er ikke den samme lyst til at færdes ude og observere

ting. Der er kommet en TV eller computerskærm imellem individet og naturen - man kan se dyrefilm i fjernsynet eller på nettet og undervisningen bliver tit også formidlet gennem en skærm,” siger han.

”Jeg tror, det er en komponent i naturvidenskabs problem, at vi lever i et kunstigt univers og at naturkræfterne kommer ud i en arms afstand.”

Løsningen: Ud i naturen

Løsningen kunne være et helt *regimeskift* i gymnasier og skoler, så der bliver fokuseret mere på naturen og sammenhængen mellem natur og videnskab i skolen og gymnasiet. Tvangsmekanismer som at tvinge de unge fra humaniorastudiet og over på naturvidenskab eller teknisk videnskab er ikke løsningen. Søgningen til studierne skal være styret af interesse og lyst.

”Når folk står efter gymnasiet og skal vælge fag på universitetet, så er det for sent at omvende dem,” forklarer Knudsen. ”Vi prøver i GEO-centeret at lave et ungdomslaboratorium, hvor vi vil åbne universitetsverden og tage de unge med ud i naturen. Hvis en gymnasieklasse vil vide, hvad der skete da dinosaurerne døde, så tager vi dem med ned på Stevns Klint og siger: på det hér lag kan man se, at der faldt en meteor, eller at der var et stort vulkanudbrud. Man skal stå derude og røre ved det, for at det rykker,” mener statsgeologen.

”Naturfag opleves bedst i naturen, for det er dér, man bliver fascineret. Man kan se en masse ting i et laboratorium. Men det bliver altså en tand tørrere!”

Ingen her og nu-løsninger

Holdningsændringer blandt lærere tager tid. Hvad man kan gøre her og nu?

”Med den nye gymnasierreform ligger der flere muligheder for at de forskellige fag arbejder mere sammen, og det er der hårdt brug for. Der skal udarbejdes undervisningsmaterialer og datasamlinger som lægges på kvalitetssikrede hjemmesider, hvor man med projektarbejde

kan komme tættere på levende naturvidenskabelige problemstillinger,” mener Christian Knudsen.

”En af de mest fascinerende oplevelser med naturvidenskab er, at man gennem forsøg og observation kan begribe og forudsige, hvordan naturen virker”.

”Og så skal der selvfølgelig sættes penge af til, at gymnasieeleverne dels kommer ud i naturen og dels på virksomhedsbesøg, som kan sætte brugen af naturvidenskabelige resultater lidt i perspektiv,” siger han. ”Hvis det lykkes at få biologilæreren og fysiklæreren til at arbejde sammen, og få de fysiske love til at arbejde i naturen, så bliver det mere levende og trækker nogle flere ind i fagene. Naturfagene skal opleves som et sted, hvor man kan bruge og udvikle sin kreativitet. Som fagene doceres mange steder, opleves det i høj grad som terperi frem mod eksamen. Målet må være, at der indlæres facts og metoder, som så bringes i spil, så man bliver i stand til at beskrive og begribe sin omverden”.

Samfundsdebatten trækker interesserne i en bestemt retning

Som situationen er i dag styrter de unge til de humanistiske og samfundsfaglige uddannelser, mens geologi i år har en rekordlav søgning. Samfundsfagene har været gode til at positionere sig som det forum, hvor debatterne foregik og politikkerne blev udspillet. Men sådan behøver det ikke at være, mener Christian Knudsen. Teknologi og naturfag har også en stor rolle at spille politisk, men den rolle er slet ikke tilstrækkeligt belyst og derfor fanger naturvidenskaberne ikke de unge mennesker, der er interesseret i samfundsudviklingen.

”Naturfagene skal være bedre til at koble sig op på de debatter og i undervisningen koble det politiske sammen med det naturvidenskabelige. For eksempel i spørgsmålet om pesticider i grundvandet. Hvad er pesticider, hvordan interagerer de med planter og dyr, hvad er landmændenes og industriens interesse i det, hvor-

Krarrups 'fatva'

- mod historie-lektor på Københavns Universitet. Nytteløst at debattere på Krarrups præmisser, siger lektoren selv

dan kommer stofferne ned i grundvandet og hvad kan vi gøre ved det? Tingene hænger jo sammen, og man kan ikke begribe den politiske debat uden også at kende den naturfaglige dimension," siger han.

"Eller tag Golfkrigen; de slås på grund af olien, men hvorfor er den lige dér, hvor meget er der i Mellemøsten, hvor meget er der andre steder, og hvor længe kan vi regne med at have olie? Eller de konstante konflikter i Congo, hvad er historien om diamanterne, hvordan er de blevet skabt, hvad slås de om? I næsten alle historier er der en politisk, naturfaglig og historisk vinkel. For at forstå verden skal man både forstå den politiske og naturvidenskabelige dimension. Og det har naturvidenskabslærerne ikke rigtig forstået," siger han og tilføjer, at der heller ikke er mange rollemodeller indenfor naturvidenskaben.

"Opfattelsen af naturvidenskab ville måske ændre sig, hvis medierne var bedre til at belyse, hvordan naturvidenskaben egentlig løser problemer i samfundet."

... og teknologien styrer

Det samme gælder for den teknologiske udvikling. Vesteuropæerne er blevet velhavende med rekordfart de sidste 50 år, og det skyldes i høj grad den teknologiske udvikling. Det er teknologi baseret på naturvidenskab, der bestemmer den generelle udvikling i levevilkårene. Alligevel har folk en tendens til at se teknologien som en årsag til alverdens problemer, og ikke som en del af løsningen.

"Folk mener groft sagt, at hvis atomfysikere havde magt som de havde agt, så var vi alle blevet sprængt i stumper og stykker. På grund af diskussioner om atomkraft og gensplejsning bliver teknologiske fremskridt opfattet som skræmmende og problematiske. Men det er lidt en fornægtelse af, hvordan tingene hænger sammen. Når vi har det så godt, som vi har det, skyldes det blandt andet at naturvidenskab og teknologi har befriet os fra de mest nedslidende og trivielle arbejdsopgaver," siger han. "Der ligger i disse år en lang række diskussioner omkring valg af teknologi. Og hvis befolkningen føler sig afnægtige i forhold til at forstå den naturvidenskabelige dimension - og derfor ikke engagerer sig i debatten - mister vi et vigtigt element i demokratiet".

nbc

"Jeg er medlem af Folketingets Forskningsudvalg. Det sidste ord er ikke sagt endnu".

Sådan lød folketingsmedlem **Søren Krarups** 'fatva' mod lektor Palle Roslyng-Jensen fra Københavns Universitet. Lektoren havde formastet sig til at være vejleder for en ph.d.-stipendiat, som havde skrevet en afhandling, der påpegede, at Krarup i 1960 havde skrevet noget om forfatteren Harald Nielsen, der kunne ligne jødehad.

"Krarups reaktion er en slet skjult trussel. Det er meget alvorligt, når en folketingsmand bruger sin titel og autoritet til at true civilpersoner på deres levebrød. Krarup er medlem af Videnskabsudvalget og har indirekte indflydelse på bevilningerne til lektorens arbejdsplads", siger Enhedslistens **Pernille Rosenkrantz-Theil**, der spurgte Videnskabsministeren om dennes holdning til udfaldet

"Sander svarer - og det kan jeg på en måde godt forstå - at han har svært ved at kommentere udfaldet, fordi det ikke er Videnskabsministeren, som skal 'dømme' Krarup, men Folketinget", fortæller Rosenkrantz, der mener, at Krarups stil er højt ubehagelig.

Lektoren: Nytteløst at debattere på Krarrups præmisser

Lektor **Palle Roslyng Jensen** selv nøjedes med at udsende en pressemeddelelse i anledning af Krarups 'fatva': Han havde svaret på en journalists forespørgsel ved at bekræfte, at han havde godkendt afhandlingen som vejleder, og at han havde bekræftet ph.d.-afhandlingens tolkning af Krarups 43 år gamle citater.

"Jeg har ikke haft noget ønske om at diskutere fx Harald Nielsen, ej heller Søren Krarups bog om Harald Nielsen generelt, derimod gerne den angivne tolkning i afhandlingen ud fra afhandlingens præmisser. Jeg kan konstatere, at det slet ikke lykkedes at diskutere på dette grundlag, og det var måske naivt af mig at forsøge", skrev lektoren i pressemeddelelsen, som samtidig gjorde opmærksom på, at der ikke havde været nogen indsigelser mod tolkningen ved det offentlige forsvar for afhandlingen.

Over for FORSKERforum begrundede Roslyng sin uvilje mod at gå i nærmere dialog med Krarup:

"Krarup fremsatte i artiklen grove og urigtige mistænkeliggørelser, bl.a. at jeg havde sagt noget i radioens P1, som jeg bevisligt aldrig har sagt samt at jeg har tilknytning til autonome kredse, hvilket er åbenlyst absurd. På den baggrund syntes det helt klart, at Krarup går efter manden og ikke efter sagens faglige substans,

og derfor fandt jeg det formålsløst at gå i offentlig polemik med ham. Jeg ønskede ikke at gå ind på Krarups præmisser, og da slet ikke når Krarup har en meget bedre talerstol end mig ...".

Men har Krarup ikke hermed opnået det han ville, nemlig at få dig til at tie?

"Det kan du sige. Men jeg fandt det som sagt nytteløst at gå ind på Krarups præmisser. Derimod stiller jeg gerne op til en debat om det faglige indhold, hvis nogle ønsker det".

Lektoren afventer nu, hvad Krarup finder på, for folketingsmedlemmet har annonceret, at han vil rejse sagen igen - Videnskabsudvalget.

Rosenkrantz: Lad os bare få den rå debat

Enhedslistens Pernille Rosenkrantz-Theil kalder Krarups stil for stærk betænkelig:

"Krarup lagde op til personlig afstraffelse, og han vil skræmme forskere, så de tier eller opfører sig 'politisk korrekt' efter Krarups smag. Det er at gå langt over stregen, men det er kun vælgerne som kan afsige dom over disse anti-demokratiske metoder".

Hun kalder Krarups synspunkter for "forfærdelige", og mener i øvrigt, at det danske debatklime er blevet skærpet og forrået i de senere år. Noget overraskende tager hun ikke afstand fra dette:

"Nej, jeg hilser det velkomment, at der bliver tonet rent flag, så vi kan tage de ideologiske debatter i åbenhed. Den forråede tone - som også Gulag-historikeren Bent Jensen bidrager stærkt til med personlige tilsværtninger - er med til at fremprovokere en nødvendig debat".

I stedet for at tidens ultrakonservative synspunkter styrer debatten i det skjulte og ad mere indirekte veje, så skal synspunkterne åbent frem, siger hun og peger på, at Dansk Folkepartis image som et "frihedsparti" står i skarp kontrast til deres forsøg på at kontrollere og ensrette.

"Det skal da være sådan, at de ti procent af befolkningen, som stemmer på Dansk Folkeparti ved, hvilke værdier partiet har! Måske ville de ikke få så mange stemmer, hvis folk vidste, hvad partiet stod for", siger hun og retter så et spark til Regeringen og Videnskabsministeren:

"Dansk Folkeparti er regeringens støtteparti, og selv om Venstre går for at være liberalt parti, så er man dog ikke så frihedselkende, at man vover at kritisere Krarups udfald. Ved at tie, så tager Videnskabsministeren jo stilling til fordel for Krarup ..."

jø

Mobilforskning med usikker

En undersøgelse fra ingeniørvidenskab i Aalborg frikendte mobilstrålingen – med visse usikkerheder. Men vi er ikke i lommen på nogen, forsikrer Aalborg-ingeniører. Og nu er der så spænding om, hvordan regeringens pulje 30 mio. kr. til forskning på området fordeles.

En Aalborg-undersøgelse frikendte i begyndelsen af februar mobilmasterne. Men undersøgelsen afkræfter ikke usikkerheden om, hvor farlig stråling fra mobiltelefoner og master er.

Responsummet viste, at stråling fra 3G-master ligger markant under de grænseværdier, som EU og WHO arbejder med. Målinger foretaget i Aalborg viste, at større båndbredde og datahastighed ikke umiddelbart gør signalet farligere. Tilsyneladende er det altså stadig farligere at holde en telefon til øret end at bo under en 3G-mast. Men problemet er, at grænseværdier stadig er omgærdet af usikkerhed.

”Nu har man haft mobiltelefoner i ti år, og foreløbig er der ikke sket en ændring i cancertilfældene. Men det er rigtigt, at de grundlæggende biologiske forhold i og for sig stadig er ukendte,” siger professor **Jørgen Bach Andersen**, der sammen med Gert Frølund Pedersen har udarbejdet responsummet på Aalborg Universitet.

”Der er ting, der skal forskes videre i, og det er muligt at grænseværdierne bliver flyttet. I Italien ligger grænseværdierne 100 gange lavere end hér, men det ændrer ikke rigtig noget, for alle de resultater, vi har fra Aalborg, ville stadig ligge under. Så der er højt til loftet,” siger Jørgen Bach Andersen, der altså er fortrøstningsfuld.

Biologisk forskning, tak

Det er lektor i biokemi på Århus Universitet, **Sianette Kwee**, til gengæld ikke. Hun mener ikke, man kan bruge resultaterne fra Aalborg til særligt meget.

”Man kan ikke måle strålingen ordentligt, før det hele er i gang, før folk bruger 3G-telefoner og hele nettet er bygget op. Endnu er der jo ikke særlig mange, der har 3G-telefoner. Under alle omstændigheder synes jeg ikke, man kan sige, at strålingen er ufarlig, før man har lavet

13. 2 - PRESSEMEDDELELSE FRA AALBORG UNIVERSITET:

”Aalborg Universitet frikender mobilmaster

En undersøgelse af den reelle stråling fra mobiltelefonmaster i Aalborg midtby påviser, at strålingen ligger væsentligt under de internationale grænseværdier.

To forskere fra Aalborg Universitet, professor, dr.techn. Jørgen Bach Andersen og lektor, ph.d. Gert Frølund Pedersen, har undersøgt den stråling, der omgiver borgerne i Aalborg. Efter målinger af strålingen i et stormagasin, et lejlighedskompleks og flere andre steder i Aalborg, der ligger tæt på en mobiltelefonmast, konkluderer de, at strålingen fra en 3G-mobilmast i værste tilfælde er 100 gange mindre end den stråling, man får fra sin egen mobiltelefon. Dog påvirker strålingen fra mobilantennerne hele kroppen hele tiden, mens en mobiltelefon kun påvirker hovedet og kan slukkes.

”Der er ingen tvivl om, at med folk, der arbejder på selve mobilmasterne

som en mulig undtagelse, så vil den stråling, borgerne modtager fra mobilmasterne, være langt under grænseværdierne, uanset hvor de bevæger sig rundt i Aalborg,” siger Jørgen Bach Andersen. Han håber, at rapporten, der er den første på dansk om stråling fra mobilmaster, vil bidrage til at gøre debatten lidt mere nuanceret.

Rapporten demonstrerer, at den stråling, vi modtager i byerne, stammer nogenlunde lige meget fra radio/TV, almindelige GSM-master, og 3G-master. Den viser også, at der ikke er noget problem med ’passiv mobiltelefoni’: Blot to meter fra en andens mobiltelefon er strålingen 10.000 gange mindre end den stråling, man får fra sin egen telefon. Strålingen for brugeren af en mobiltelefon er derimod i værste tilfælde meget tæt på grænseværdien.

biologiske undersøgelser,” siger Sianette Kwee.

”Problemet er at grænseværdierne er alt for usikre. I de undersøgelser, hvor man har fået reaktioner, har det været på stråling langt under grænseværdierne. Og problemet med masterne er, at de påvirker hele kroppen, ikke kun hovedet, og de kan ikke slukkes, men sender 24 timer i døgnet,” siger hun.

”Der foreligger allerede tilstrækkelig forskning, der har påvist at radiofrekvent stråling forårsager biologiske forandringer på alle plan. Men den industrisponsorerede forskning har ikke kunnet reproducere disse effekter,” siger Sianette Kwee.

Jørgen Bach Andersen mener på sin side ikke, at der er lavet tilstrækkelig forskning på *det biologiske område*. Flere undersøgelser har påvist problemer, selv ved lave intensiteter, men forskningsresultaterne har været spredte og upublicerede. Og ifølge ham er det ikke lykkedes at lave opfølgende resultater, der kom til samme konklusioner.

”Så det kan betegnes som uafklaret. Jeg ville tidligere betragte det som overflødig at lave undersøgelser ved disse lave intensiteter, men noget er der måske om det. Det er vi åbne overfor,” siger Jørgen Bach Andersen.

Penge fordeles til sommer

Det Strategiske Forskningsråd har 15 mio. kr. til rådighed i år til forskning i mobilfaren, og op til 15 mio. kr. i 2005. Men bortset fra, at forskning i celler og DNAs forandring på grund af mobilstråling er ikke særlig udbredt her hjemme, så er det også hundedyrt.

”Den slags forskning er blevet udsultet igennem en række år og medarbejderne er forsvundet. Der skal bygges en gruppe op fra bunden, og hvis man skal lave noget ordentlig biologisk forskning, vil det kræve mere end 30 mio. Derfor bør vi gå i gang med at samarbejde med udlandet, for i England er der virkelig grupper, der har penge og som ved, hvad de laver. Der skal laves biologiske forsøg. Med 30 mio. kommer man ingen vegne, men politikerne bruger pengene til at berolige befolkningen og sige: Vi forsker jo i det,” siger Sianette Kwee.

Vibeke Hein Olsen, kontorchef i kontoret for Strategisk Forskning og Forskeruddannelse i Forskningsstyrelsen siger, at der skal laves en forundersøgelse, som kortlægger hvilke projekter, der allerede er i gang, og hvad der laves i udlandet, så der ikke kommer overlap. Så vil der blive nedsat en programkomite, som på baggrund af forundersøgelsen skal lave opslag i løbet af forsommeren. Og så kan

folk få bevillingerne efter sommerferien.

”Så der er endnu ikke er taget stilling til, hvilke projekter pengene skal bruges til,” siger hun.

Aalborg: Ikke i lommen på nogen

Aalborg Universitets ingeniørfakultet arbejder sammen med den store nordjyske teleindustri og de store internationale aktører på området – heriblandt Samsung, Nokia, Siemens, Alcatel, og Motorola. Den japanske teleoperatør NTT DoCoMo har også placeret udviklingsarbejde i Aalborg. Samlet er det en indsats af størrelsesordenen 500 mio. kr. (hvoraf halvdele kommer fra EU's 6. rammeprogram).

Men forskerne afviser, at den netop gennemførte undersøgelse er finansieret af industrien. Det er betalt af fakultetet, som netop ville gardere sig imod at blive beskyldt for at være i lommen på industrien. Men Jørgen Bach Andersen har ikke noget problem med, at hans rapport alligevel er blevet fortolket som en frikendelse af 3G-masterne, fordi målingerne ikke er i nærheden af grænseværdierne.

”Vi føler ikke vi bliver misbrugt. Det er jo en rapport med konkrete målinger og fakta, og de fysiske og tekniske ting mener jeg ikke, der kan være uenighed om. Vi gør jo også opmærksom på, at der er ting, man endnu ikke ved - og at vi ikke tager stilling til grænseværdierne.”

Vil I gerne have fingrene i de 30 mio?

”Det er da klart, at vi gerne vil komme med det, vi kan,” siger han.

Sianette Kwee er på sin side mere skeptisk overfor, om der kan laves noget ordentligt for midlerne.

”Jeg tror det bliver andre end mig, der render med pengene. Det koster mange penge at lave biologisk forskning, men det ved de bare ikke i Folketinget.”

nbc

Forsidefotoet af HIH - Handels- og Ingeniørhøjskolen - i sidste nummer var desværre spejlvendt. Her er det HIHs rigtige hovedbygning så - måske det nye skud i den danske universitetsverden?

Nyt universitet i Herning?

”Sander støttede Handels og Ingeniørhøjskolen (HIH) i sin hjemby Herning. Det interessante spørgsmål er, om han havde støttet et lignende projekt i Kalundborg? Det vil jeg nok stille spørgsmålstegn ved. Den sag lugter af, at han har lært nogle tricks om vennetjenester fra miljøminister Hans Christian Schmidt”.

SFs Morten Homann er oprørt over Sanders 2 mio. kroners særstøtte til HIH. Han har siden FORSKERforums februar nummer stillet en række spørgsmål til ministeren om sagen.

I Sanders første svar fik Folketinget at vide, at HIHs plan om at lave undervisning på universitetsniveau stammede fra 2001. HIH havde en ambitiøs plan om at lave ”*et innoversitet*” som skulle være en melemtning mellem et universitet og så mellemuddannelserne på et CVU (Center for Videregående Uddannelser). Men videnskabsministeriets embedsmænd måtte bedrøve HIH med, at ministeriet ikke havde lovhjemmel til at fremme ideen om ”*innoversitetet*”.

Hvorfor fik Slagelse ikke penge?

Men embedsmændene fandt dog HIHs initiativ så løfterigt, at de indstillede til

ministeren, at HIH fik en bevilling på 2 mio. kroner til ”ph.d.-aktiviteter” i forbindelse med den *forlagte* cand-merc-undervisning, som var blevet aftalt med Handelshøjskolen i København.

”Det lyder jo venligt og tilforladeligt. Men han har endnu ikke forklaret, hvorfor Herning skulle have penge og ikke Slagelse. Han har heller ikke forklaret, hvorfor han går ind på Undervisningsministerens område. Sagen er jo, at man har et klart regelsæt om, hvordan de mellem lange uddannelser og CVU støttes, og Videnskabsministerens særbevilling er stik imod de aftaler, der er på området. Bevillinger skal ikke deles vilkårligt ud, fordi en minister har sympati for sin hjemby”, siger Homann.

Han har derfor stillet opfølgende §20-spørgsmål til Sander. Han borer i, hvorfor Herning skulle have støtte og ikke CVUet i Slagelse, som også har forskningsbaserede bacheloruddannelser. Og så spørger han, om Sander har en (skjult) plan om at oprette et universitet eller en universitetslignende institution i netop Herning?

jø

Rettelse: Forskningsråd

Ved en beklagelig fejl byttede sætternissen om på medlemmerne af Det strategiske Forskningsråd og Danmarks Forskningspolitiske Råd i sidste nummers artikel ”Humaniora uden stemme” og ”Regeringen kan bedst lide ingeniører” (s. 18-19).

Hermed kom det til at fremstå som om der faktisk var en humanist i det strategiske forskningsråd, og professor Morten Kyndrup kom til at fremstå som mis-informerende.

Sådan er det ikke. Der er ingen humanister i rådet.

jø

Bestikkelse, korrupsion og forførelse ...

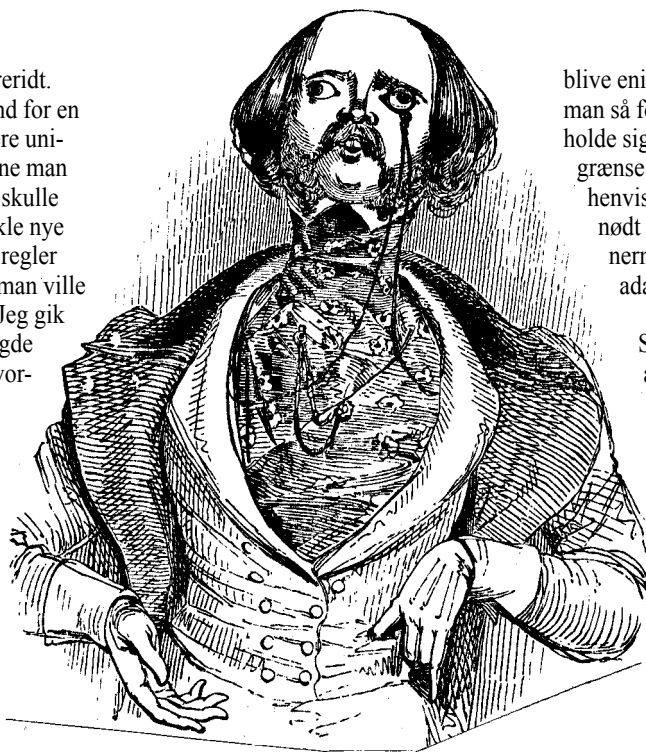
Forskning i undervisningsevaluering bør have større opmærksomhed, mener den engelske psykolog Steve Newstead

Det lignede enhver forskers mareridt. At blive bedt om at være formand for en arbejdsgruppe, der skulle revidere universitetets eksamensregler. Kunne man forestille sig noget værre end at skulle bruge endeløse timer på at udvikle nye procedurer for eksamensvagter, regler for, hvilken type lommeregner, man ville tillade i eksamenslokalet, osv.? Jeg gik modstræbende med til det. Vi lagde ud med en ophedet debat om, hvorvidt vi skulle indføre anonyme besvarelser. Som psykolog er jeg meget bevidst om faren for favorisering og forfordeling, så jeg var for. Jeg vidste også, at studenterorganisationen arbejdede aktivt for sagen. Men nogle af de øvrige medlemmer var meget kraftigt imod.

Det var os magtpåliggende, dengang i 80'erne, at skaffe sig belæg for, at forfordeling fandt sted. Den væsentligste undersøgelse var foretaget af Claire Bradley, som dengang arbejdede ved universitetet i Sheffield. Hun havde gennemgået eksamensarkiverne ved flere universiteter og fundet frem til, at karaktergivning var mere ekstrem hos de mandlige studerende end hos de kvindelige, dvs. at mændene fik flest gode og flest dårlige karakterer.

Men det var ikke nok til at overbevise mine kolleger. Jeg følte mig nærmest tvunget til at gentage undersøgelsen på grundlag af data fra min egen institution. Det lykkedes mig først at opnå lignende resultater flere år senere, hvilket hos os forsinkede indførelsen af anonyme besvarelser med ti år.

Eksamenssnyd var et andet brandvarmt emne. Der var meget få konkrete beviser for, at det foregik, men der eksisterende en stor mængde litteratur om emnet, om end intet på engelsk. Jeg begyndte at undersøge frekvensen af og årsagerne til akademisk uredelighed i eksamenssituationer. Snyd foregik oftere end forventet. Nogle studerende påstod at have benyttet sig af bestikkelse, korrupsion eller forførelse for at forbedre deres karakterer. Den laveste frekvens var på efteruddannelserne, den højeste på naturvidenskab og ingeniørstudiet. Der var mindre snyd hos de ældre studerende end hos de yngre, og kvinder gjorde det mindre end mænd. Jeg spekulerede på, om ikke sociale forventninger indgik som en faktor. Er det

macho at snyde? Hvis gennemsnitsmanden beretter om at dyrke heterosex cirka dobbelt så tit som gennemsnitskvinden, kan de ikke begge to tale sandt.

Særlig interessant syntes jeg var en strategi, som amerikanske studerende benyttede sig af ved prøver med flere svarmuligheder, det såkaldte multiple-choice. Der, hvor der var fire mulige svar, kommunikerede man med hinanden ved at anbringe sin pen i et af skrivebordets fire hjørner, afhængigt af, hvilket svar, man mente var det rigtige.

Der fulgte femten minutters berømmelse i kølvandet på dette arbejde. Der var både avisartikler og interviews i radio og fjernsyn. Jeg blev sågar inviteret til at deltage i et talkshow, men takkede nej. En journalist spurgte om, hvad for nogle typer af snyd, vi havde kigget på. Plagiering, svarede vi, dvs. at anvende et kildemateriale uden at gøre opmærksom på det. Det lød som en god definition på journalistik, fik vi at vide.

Plagiering er i øvrigt en færdighed, der tilsyneladende på glimrende vis lader sig viderefordre. Selv den britiske regering har indrømmet at have plagieret den 'tvivlsomme' sagsmappe om irakiske masseødelæggelsesvåben. En sådan petitesser er der bare ingen, der gider hidse sig op over al den stund, at det jo er den anden mappe, den, som angiveligt blev peppet op, der er genstand for al kritikken.

Snyd er endvidere et fortolknings-spørgsmål. Hvis underviserne ikke kan

blive enige om, hvad det er, hvordan kan man så forvente, at de studerende skal holde sig til reglerne? Der går en hårfin grænse mellem hensigtsmæssig kildehenvisning og plagiering. Man bliver nødt til på undervisningsinstitutionerne at sikre sig, at distinktionen er adækvat defineret.

Som følge af mine erfaringer i arbejdsgruppen, gik det op for mig, at der var stor mangel på god forskning om evaluering af studerende. Vi psykologer burde vide noget om det, vi har jo trods alt brugt mere end 100 år på at gøre psykometrisk evaluering nærmest til en kunst. Den forskning, jeg lavede sammen med Ian Dennis inden for karaktergivningens pålidelighed, afslørede, at erfarne eksterne censorer

var uenige om evaluering af essaybesvarelser og var ingenlunde mere konsekvente end mindre erfarne eksaminatorer. En efterfølgende undersøgelse viste, at de faktisk ikke var mere pålidelige end de tredjeårsstuderende, der også blev bedt om at evaluere besvarelserne.

De studerende synes at sætte pris på at kende grundlaget for deres karakterer, og de mener, at det hjælper med til at forbedre deres præstationer fremover. Der findes dog en fare for, at deres besvarelser bliver lidt mekaniske og forudsigelige, hvis de holder sig for slavisk til kriterierne. Jeg tvivler på, om de kriterier, der nu anvendes, nødvendigvis medfører øget pålidelighed.

Jeg forsker fortsat i evaluering, uden at jeg dog på noget tidspunkt har forladt mit forskningsmæssige udgangspunkt i sprogpsykologi, som jeg fornemmer, er forbundet med noget større prestige. Jeg har dog en stærk formodning om, at min forskning i evaluering og læring er blevet læst af betydeligt flere og har fået væsentligt flere konsekvenser. Ærgrelser har jeg i hvert fald ingen af, når jeg tænker tilbage på den skæbnesvangre dag, hvor jeg blev belastet med at skulle være formand for et uglamourøst universitetsudvalg.

Steve Newstead er professor i psykologi ved University of Plymouth, England. Oversættelse v. Martin Aitken fra THES 28-11-2003

Studieafgift splitter universiteterne

Universiteterne i England mangler penge. Men undervisningsafgiften bliver en glidebane mod A og B-universiteter, siger rektor for sydengelsk universitet.

Tony Blair fik med det yderste af neglene i slutningen af januar vedtaget sit forslag om øget brugerbetaling på landets universiteter. Universiteterne er i desperat pengemangel, og derfor skal eleverne fra 2006 betale 3000 pund, ca. 33.000 kr., for et års studier. I øjeblikket betaler de studerende 1100 pund. Blairs argument er, at dem, der har gavn af uddannelse, også skal betale for den.

”Men man kan sige, at det kommer de jo til under alle omstændigheder, fordi dem med højere uddannelse også kommer til at betale mere i skat. Så man flytter altså byrden fra den almindelige skatteyder til de universitetsuddannede – men uden at universiteterne får flere penge mellem hænderne,” siger Peter Scott, der er rektor på Kingston University i Sydondon, som typisk har mange studerende fra lavere socialklasser og ikke-akademiske miljøer.

Vedtagelsen i Parlamentet holdt hårdt, for en stor del af Labours parlamentsmedlemmer så det ikke som deres opgave at udelukke mindrebemidlede fra universiteterne og gøre uddannelse til genstand for en markedsøkonomi. Men med løfter om massive stipendier og legater til de fattige fik Blair alligevel overtaget så mange tvivlere, at afstemningen blev vundet med fem stemmers margin.

En katastrofe for de offentlige uddannelser

Peter Scott anser studenterafgifterne for at være en katastrofe for det offentligt finansierede uddannelsessystem. Afgiften vil være en glidebane mod en markedsøkonomi på universiteterne, og grøften mellem gode og ringe universiteter vil blive gravet dybere.

”Hovedproblemet er, at universiteterne mangler penge – men formentlig ikke vil få flere penge af den grund. Da man i 1998 introducerede den første afgift på 1100 pund sagde man også, at det ville give universiteterne flere penge, men det er ikke sket. Finansministeriet har så mange ting at bruge penge på, så universiteterne bare bliver skubbet længere og længere tilbage i køen og får færre penge på finansloven, fordi man ved, at der er et andet sted at hente pengene,” siger Peter Scott.

Han mener, at loftet på de 3000 pund snart vil blive forhøjet efter pres fra eliteuniversiteterne.

”Regeringen lover at holde prisen i ro, men når man først har introduceret afgiften, så er det ikke så svært at hæve den. Eliteuniversiteterne lobbyer allerede nu for at få hævet loftet til 5000 eller 10.000 pund, og hvis det sker, så vil det virkelig skabe forskelle. For de universiteter,

der gør mest for at tiltrække fattige eller minoriteter er som regel også de mindst prestigefulde, som vil kræve lavere afgifter og derfor også ender med at give de studerende en mindre god uddannelse,” siger Peter Scott.

Image betyder alt

Regeringen har markeret, at de 3000 pund skal være et maksimum og at ikke alle universiteter skal forlange den fulde pris. De mindre populære universiteter eller fag forventes at have lavere takster. Men sådan kommer det ikke til at gå, mener Peter Scott.

Tuition fees er i øjeblikket 1100 pund for et års studier, og skal stige til max. 3000 pund i 2006. Det er den pris, som udenlandske studerende i øjeblikket betaler for at læse i England. I dag skal de 1100 pund betales inden man starter på uddannelsen, men i fremtiden skal de studerende først tilbagebetale gebyret, når uddannelsen er gjort færdig og de har opnået en løn på ca. 165.000 kr. Labour forsøger at dæmme op for den sociale slagside i forslaget ved at udvide antallet af stipendier og legater. Desuden er der oprettet et "Office for Fair Access," som skal overvåge, at universiteterne optager tilstrækkeligt mange fra socialt dårlige baggrunde.

”Her på Kingston vil vi blive nødt til at kræve 3000 for alle fag af hensyn til vores ry. For hvis vi kræver mindre, så er det det samme som at annoncere, at vi ikke er gode nok. Så man bliver paradoksalt nok mindre attraktiv ved at kræve mindre.”

I stedet vil universiteterne arbejde med at tilbyde mindre gennemskuelige rabatter og stipendier på de fag, der ikke er så efterspurgt - for eksempel kemi eller ingeniørvidenskab.

Sidste år gennemførte Kingston

University en undersøgelse blandt unge i Sydondon, der havde *fravalgt* universitetet. Det viste sig, at det var folks opfattelse af situationen – og ikke den reelle situation – der var afgørende for deres valg.

”De unge havde en opfattelse af, at det ville være alt for dyrt. Rent faktisk ville de fleste af de interviewede kunne få legater og stipendier, men det vidste de ikke. Hvis du kommer fra en middelklassebaggrund, og vil være læge eller advokat, så er det okay at gældsætte sig, men hvis du kommer fra en upriviligeret baggrund, så er der ikke den samme tradition. Man skal også huske på, at englænderne ikke kun gældsætter sig på grund af undervisningsgebyret, men også skal låne til leveomkostninger og husleje. Så det kan blive ganske mange penge. Desuden går man glip af en indkomst i den periode, man studerer. Og den nye afgift bærer ved til den udvikling,” siger Peter Scott.

Devaluering af visse uddannelser

Vil en uddannelse fra et dårligt universitet være pengene værd i fremtiden?

”Det er spørgsmålet. Selvfølgelig er der en stor forskel på Oxford og Luton. Men som det er i dag, så tilflyder der rent faktisk præcis de samme ressourcer til undervisning på de to universiteter. At Oxford så har masser af forskningspenge, der siver ned igennem systemet, det er en anden sag. Men princippet er, at hvis man ser bort fra den sociale prestige, der er knyttet til visse universiteter, så er niveauet rimeligt ens overalt,” forklarer han.

”Men det er jeg ikke sikker på, at man vil kunne sige i fremtiden – og så kan der blive tale om en devaluering af grader fra mindre prestigefulde universiteter. Folk vil simpelthen sige; det er ikke pengene værd, for uddannelsen er ikke god nok til at jeg kan tjene de penge, jeg kommer til at skylde. Systemet opfordrer de uddannelsessøgende til at blive kunder og finde ud af, om de får nok for deres penge. Men jeg tror bare ikke på, at relationen mellem studerende og universiteter kan reduceres til at være en udveksling af tjenesteydelser,” siger Peter Scott.

Både de konservative og de liberale i England er imod afgiften. De *konservative* er imod masseuniversitetet og vil nedlægge universiteter for at få bedre råd til de gode. De *liberale* mener tværtimod at universiteterne skal blive ved med at være offentlige uddannelsesinstitutioner, der skal finansieres over skatten.

Hvis politikerne ikke vil betale uddannelserne, hvad så?

Hvis de danske politikere ikke hæver bevillingerne til universiteternes uddannelser, siger dekan, at studiegebyrer presser sig på i Danmark allerede om 3-5 år

”Vi kunne klare de fremtidige udfordringer, hvis taksameter-taksterne til uddannelsen får et kraftigt løft. Men gør de ikke det, så er vi altså tvunget til at finde andre finansieringsmåder, hvis vi fortsat skal opretholde et højt kvalitetsniveau og være konkurrencedygtige med dem, vi sammenligner os med i udlandet. Og de andre indtægter kan fx komme fra studentergebyrer, som det nu indføres i England”, siger dekanen for det erhvervsøkonomiske fakultet på Handelshøjskolen i København, **Ole Stenvinkel Nilsson**, som spår:

”Det er en glidende udvikling, men hvis vi ikke tilføres flere midler via de offentlige bevillinger, så kommer der om senest 3-5 år et pres om at indføre brugerbetaling, for at få en nødvendig saltvandsindsprojtning”.

Konkurrencen skærpes

Studentergebyrer er en simpel nødvendighed, når der ikke er udsigt til, at staten forøger sine bevillinger. Pengene må derfor komme andre steder fra, ressonerer dekanen. Hans konkurrenceparameter er de udenlandske business-skoler i udlandet som Erasmus i Amsterdam eller handelshøjskolen i Stockholm (der er privat), hvor der er indført studiegebyrer.

For at klare sig i konkurrencen skal et moderne erhvervsøkonomisk studium bruge avanceret edb og IT-udstyr, økonomistyringsprogrammer, programmer til informationsbehandling på koncernniveau osv. Og det er dyrt.

Samtidig sker der også en internationalisering på lærersiden, hvor det koster penge at tiltrække internationale kapaciteter i konkurrence med andre business-skoler. På top-institutionerne er lønniveauet til de bedste langt højere end

de danske lønninger, og der skal være råderum til at tilbyde disse en attraktiv ansættelse, som også kan handle om ansættelsesvilkår, spændende projekter osv. Og det koster også ekstra.

Derfor er dekanen tvunget til at finde flere penge i de kommende år, hvis studiet skal opretholde den høje standard.

Tør næsten ikke tro på højere taksameterbevillinger

”Der er godt nok givet en hensigtserklæring om, at bevillingerne vil blive øget i de næste finansår. Men det er jo annonceret i forbindelse med de seneste finanslove uden at der skete en forhøjelse”, siger dekanen. Han ser frem til Videnskabsministeriets ’taksameter-til-syn’, hvor man skal vurdere taksternes størrelse.

Dekanen siger, at det er på høje tid, at der bliver regnet på, hvad en moderne uddannelse reelt koster. De nuværende lave takster på samfundsvidenskab – som er de mindste – er udregnet efter, at undervisningen kan foregå med tavle og kridt.

”Jeg tør næsten ikke tro eller håbe på, at taksameter-eftersynet vil give os flere penge. Den sidste gang, der blev gennemført et eftersyn var det ’omkostningsneutralt’. Det betød, at der ikke kom flere penge i kassen til fordeling mellem uddannelserne, og der skete derfor kun en mindre omfordeling mellem fagene – og den kom ikke erhvervsøkonomi til gode”, fortæller han.

Han benytter lejligheden til at eksponere sit eget fags særlige problem som de mest ”værdigt trængende” med de mest utilstrækkelige taksameter-takster:

”Der er forskel mellem udgifterne på de samfundsvidenskabelige uddannelser, og erhvervsøkonomi ligger i top. Vi

mærker den utilstrækkelige finansiering på, at konkurrencesituationen er skærpet internationalt mellem de forskellige business-skoler, og at det kræver ekstra penge at opretholde det høje niveau. Samtidig mærker vi, at studenter er blevet mere mobile, de er indstillede på at rejse ud for at få en uddannelse på det højeste niveau. Derfor skal vi også i fremtiden være i stand til at opfylde deres behov herhjemme”.

Andre indtægtsmuligheder

Dekanen er måske mest optimistisk hvad angår en bevilling til flere ph.d.-stipendier fra politikerne, og hvis det bliver et større antal, så er det virkelig noget, der kan mærkes på forskningssiden.

Men der er også andre indtægtsmuligheder på forskningssiden, fx har erhvervsøkonomi oplevet en kraftig stigning i erhvervsfinansierede forskningsprojekter i de senere år.

Der er også tradition for at erhvervslivet stiller med ’gratis’ gæsteforelæsere. Og senest er Nordea-Invest gået ind med finansiering af et helt valgfag om ”finansiel planlægning”, hvilket sparede fakultetet for en udgift på 50.000 kr. i direkte lærerlønninger.

Og på uddannelsessiden er der også mba-uddannelserne, som sælges på markedsvilkår. (De fungerer som selv bærende økonomisk med egne budgetter, og fakultetet kan derfor ikke ’tjene penge’ på dem, som kan overføres til den almindelige aktivitet).

Forslag: 30.000 – 40.000 for de to års kandidatuddannelse

Da FORSKERforum beder dekanen om at komme med et bud på, hvor store studiegebyrer skal være, siger han, at de

hverken skal være for små eller for høje. Den nuværende brugerbetaling på 9.000 kr. pr. semester på HD-området kan være et udgangspunkt.

Derfor kunne et gebyr på 15.000-20.000 kr. pr. år på den toårige kandidatuddannelse være noget, der gav *en saltvandsindsjøtning* til studiet ”som batter noget, og giver bedre tilbud til de studerende”.

I forslaget ligger pragmatisk, at uddannelsen på det 3-årige bachelorforløb stadig kan være gratis, mens gebyret først kommer på kandidatniveauet. Den deling svarer til politikernes ambition om, at flere unge skal stige af på bachelor-trinnet, og markerer over for studenterne, at hvis de vil gå videre, så er det noget ekstra, som koster penge.

Han er klar over, at gebyret kan se stort og uoverskueligt ud for en studerende:

”Men det er en beskeden investering sammenlignet med, hvad tilsvarende uddannelser koster i udlandet. 30.000 kr. er noget af det billigste på verdensmarkedet”, siger han.

Studiegebyrer: En nødsituation

Dekanen understreger, at han kun argumenterer for indførelse af studiegebyrer som en nødsituation:

”Jeg er en stor tilhænger af det nuværende system med frit uddannelsesvalg og betalt uddannelse. Det er en fornem ambition, men politikerne må foretage nogle vigtige prioriteringer i velfærdsstaten i de kommende år. Hvis de ikke gør det til vores fordel, så er der som sagt ingen vej udenom gebyrer”.

Hvis gebyrerne indføres, er der tale om en tiltagende privatisering, som er politikernes valg og som han ikke vil forholde sig til som god eller dårlig. Han erkender dog, at indførelse af studentergebyrer kan være en glidebane, fordi politikerne hermed markerer, at de ikke agter at give flere penge til sektoren.

”Det er op til politisk afgørelse. Men det er rigtigt, at det har vidtrækkende konsekvenser, hvis politikerne først åbner op for studiegebyrer. Det kan blive en glidebane, hvor politikerne i mere eller mindre grad fralægger sig ansvaret for finansieringen, og hvor indtægterne i stigende grad skal genereres gennem gebyrer og indtægter fra andre kilder. Men hvis der ikke er politisk vilje, så er vi så pressede, at vi er tvunget til at løbe risikoen ved gebyrerne ...”.

jø

Information om den engelske konflikt: www.aut.org.uk

Universitetetsstrejke i England

Engelske universiteter leverede ingen undervisning den 25. februar. **Lærerne 'strejkede'**, fordi tre fjerdedele af de 50.000 medlemmer af universitetslærerfagforeningen AUT har afvist arbejdsgivernes lønudspil, som ville betyde en markant forringelse af løn- og stillingsstruktur. Arbejdsgiverne vil have en ny lønstruktur med lavere tillæg og lavere sluttrin for nogle:

”Vores medlemmer har totalt afvist ledelsens udspil, som vil føre til, at mange lærere vil tabe £6.300 (70.000 kr.) over otte år, og forskere vil tabe £17.300 (200.000 kr.) over ni år”, siger universitetslærer-forbundets generalsekretær Sally Hunt.

Arbejdsgiverne har samtidig foreslået et moderniseret lønsystem (”**a modernising pay scheme**”), med lokale lønforhandlinger i stedet for centrale rammer. Hermed er der risiko for, at *lærerlønnen bestemmes af, hvor man arbejder, i stedet for hvad man laver* – og det er en voldsom forringelse af de kollektive vilkår, hvis der indføres sådanne individuelle og lokale aftaler, svarer fagforeningen.

Arbejdsgiverne vil samtidig have en

nedgradering af de administrative akademikere og heltidsunderviserne (og begge disse grupper er medlemmer af universitetslærernes fagforening AUT).

Et forvarsel om de nye vilkår er foresøgt indført på Nottingham Universitet, hvor der ledelsen lægger op til en resultatløns, som betyder, at man kan rykke ned på lønskalaen og miste op mod £5000 om året, hvis man får en negativ evaluering.

Studerne strejkede som en protest mod de nye studiegebyrer på op mod £3.000 (33.000 kr.) årligt. ”Top upp-fees” skal give universiteterne et økonomisk løft. I praksis betyder det, at studenterne låner uddannelsen, og skal betale den tilbage, når de er færdige med uddannelsen og tjener mere end 160.000 kr. Regeringen har lovet, at de dårligst økonomisk stillede vil få kompensation. Men studenterne hævder, at gebyrerne vil betyde en endnu større social slagside, fordi tusindvis af unge fra ubemidlede familier ikke tør tage en uddannelse af frygt for at gældssætte sig med ukendte karriereudsigter.

jø

Ingen tabuer i forskningen, tak

Offentlighedens sygelige interesse i børnepornografi indvirker negativt på den akademiske frihed til at opsøge viden, mener **Frank Furedi**

ESSAY

Lige efter nytår spekulerede medierne i rockstjernen Pete Townshends omgang med børneporno. Spekulationerne drejede sig om, hvorvidt han virkelig var i færd med at forske i emnet, eller om der blot var tale om endnu en syg aftager på jagt efter lir. Jeg har altid været lidt forbeholden med hensyn til at billige den distancerede 'intellektuelle' undersøgelse af pornografien, fordi den går ud fra, at ingen andre kan se på den slags, uden straks at forvandles til afvigere. Antagelsen understøttes af den fordomsfulde holdning, at akademikere og celebre interesserede har man tillid til, hvorimod almindelige *plebejere* formodes at være drevet af mere *depraverede* motiver.

Men det er jo vigtigt at holde fast ved, at uanset hvor vanskelig en sag måtte være, må *friheden* til at bedrive intellektuel undersøgelse ikke underkastes restriktioner. Forestillingen om, at den, der forsker i pædofili, først må drøfte sagen med myndighederne og derefter indhente særlig tilladelse fra en akademisk eller ikke-akademisk øvrighed er højst utiltalende. Historien er jo fuld af eksempler på, hvordan forskellige institutioner – lige fra den katolske kirke til Stalins bureaukrati – har ladet censuren supplere af et dispensationssystem for de særligt privilegerede.

Nogle vil måske indvende, at det ikke er helt indlysende, hvorfor kriminaliseringen af nogen som helst form for kontakt med børnepornografien skulle indvirke negativt på den akademiske frihed til at opsøge viden. Men erfaringen viser jo, at når et tjenstvist temperament uhindret får lov at drage på korstog, fører det som regel en lang række krænkelser med sig af den ene eller anden art. Således oplevede kriminologen Bill Thompson fra universitetet i Reading, hvordan en ikke underbygget beskyldning om, at han *måske* havde downloadet børneporno gemt på sin computer, var tilstrækkelig til, at der blev vendt op og ned på hans verden (jf. THES 17-01-03). På baggrund af en politirazza på hans kontor og i hans hjem blev Thompson suspenderet fra sin universitetsstilling. Selv om man efter et år ophævede suspensionen, da politiet til sidst opgav sagen, er et så hysterisk klima som det nuværende formentlig mere end rigeligt til at afskrække andre fra at stille ubehagelige spørgsmål om pædofili.

Vores sygelige optagethed af børnepornoen har allerede medført, at stort set ethvert fotografi af et nøgent barn kan blive betegnet som pornografisk. Nu om dage er det formodentlig fortolkningen, der udgår fra det værst tænkelige motiv, som kan forventes at blive den anerkendte i et overvejende indforstået samfund. Overdriver jeg? Ifølge journalistforbundet *Society of Editors* er det nu almindeligt, at man på skoler over hele Storbritannien afslår anmodninger fra medierne om at fotografere skolebørn. En lokalredaktør blev mødt med protester, da han skulle fotografere et krybbespil i et offentligt forsamlingshus, idet man forlangte, at han indhentede tilladelse hos forældrene til samtlige de involverede børn. Flere steder har man efter sigende forhindret publikum i at videofilme eller tage digitale billeder under tilsvarende arrangementer. På en lang række skoler har man besluttet at fjerne billeder af eleverne fra skolernes hjemmesider af frygt for, at de bliver misbrugt. Hvor lang tid går der mon, før klassebilledet bliver til en pudsig historisk levn fra tolerancens svundne tid? Eller endnu værre: hvor lang tid går der, før besiddelse af et klassebillede fortolkes som belæg for den onde hensigt?

I det nuværende klima har vi end ikke brug for hverken påtrængende etiske udvalg eller *pornofikseret* politi til at forhindre forskning i og debat om dette emne. Alene

frygten for at blive indraget i en undersøgelse kan være mere end rigeligt til at afskrække selv den mest nysgerrige sjæl. Blot det at indtaste "børneporno" i Googles søgefelt kan vel efterhånden næsten føles som at udfordre skæbnen.

Akademikere er jo vant til den lidenskabsløse evaluering af hysteriske fænomener i verden uden for universitet. De fleste af os var forfærdet over hetzekampagnen for nylig i avisen *News of the World*. Men har vi mod på at imødegå forsøg på at underminere friheden til at forske i følsomme emner som f.eks. børnepornografi og pædofili? Ironien er, at hvis ikke vi i tilstrækkeligt omfang kan stole på os selv til at se på de billeder, ender vi med at betragte vores egen verden fra den pædofiles perspektiv. Ligesom dem, vil vi ende med ikke at tro på, at vi er i stand til at hjælpe os selv.

Frank Furedi er professor ved University of Kent, Canterbury, England.
Kilde: Uddrag fra THES 24-01-03
Oversættelse: Martin Aitken